

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 7 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1881

ΑΡΙΘ. 45

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. — Μοναρχικοί, συνταγματικοί και δημοκρατικοί. — Ch. Chabeaud-Arnault: Τὸ ναυτικὸν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. — A. Taine, ἀκαδημαϊκοῦ: Ἱστορία τῆς τέχνης ἐν Ἰταλίᾳ. — Ἡ ἐκ τῶν δαστῶν ὠφέλεια. — Ἰουλίου Σίμωνος: Ὁ μικρὸς πολίτης. — Ὁ ἔρωσ. — Περιγραφή τῆς ἀρχαίας Ἀλεξανδρείας.

ΜΟΝΑΡΧΙΚΟΙ, ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΙ

Τίς ὁ τὴν πόλιν ἐξαπατῶν; οὐχ ὁ μὴ λέγων ἢ φρονεῖ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ.

Εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ Κράτη ἀντιπροσωπεύονται αἱ ἰδέαι, — εἰ μὲν ὑπάρχει κοινοβούλιον, ἐντὸς αὐτοῦ, εἰ δὲ μὴ, ἐκτός, — εἴτε διὰ τοῦ τύπου, τῶν συλλόγων καὶ τῶν συλλαλητηρίων, εἴτ' ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ καὶ δι' αὐτῶν τῶν συνωμοσιῶν.

Ἄλλ' ἀτυχῶς ἐκ τῆς γῆς, — ἐν ἣ ἐβλάστησαν καὶ ἤνθησαν αἱ ὠραιότεραι καὶ ὑψηλότεραι ἰδέαι, — ἐκ τῆς πατρίδος τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Περικλέους, τοῦ Ἀριστογείτονος καὶ τοῦ Θρασυβούλου, ἢ προσωπικῆ ἰδιοτέλεια, ἢ πολιτικῆ κακοήθεια καὶ ἡ ἐπιτηδειότης, ἐξωβέλισαν αὐτάς. Ἐντὸς καὶ ἐκτός τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοβουλίου ἀντιπαντὸς προγράμματος ἰδεῶν, ἀντισημαίας ὠρισμένου χρώματος ἐκλογεῖς τε, ἐκλόγιμοι καὶ βουλευταὶ χαρακτηριζόμεθα καὶ διακρινόμεθα διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχηγοῦ ἢ τοῦ κομματαρχίσκου ἡμῶν! Δὲν ἐρωτῶμεν εἰς ποῖον σύστημα ἀνήκουσιν οἱ πολῖται καὶ τί φρονοῦσιν, ἀλλ' εἰς τίνα **ΑΝΗΚΟΥΣΙΝ**, ἀπαραλλάκτως ὡς ὅταν ἐρωτῶμεν τὸν ὑπηρετὴν περὶ τοῦ κυρίου του, ὃν τυφλῶς ὀφείλει νὰ ὑπηρετῇ... Ἡμεῖς οἱ ἀξιῶντες τὴν ἠθικὴν τῆς Ἀνατολῆς ἀνά-

πλασιν, οἱ κληρονομήσαντες τὴν ἱστορίαν τῶν διδασκάλων ἐνδόξου γῆς, — ἥς πᾶσα κοιλὰς καὶ πᾶν ὄρος ἀνακαλεῖ τοῖς περιηγηταῖς ὀλόκληρον ἐποποιίαν, — δὲν αἰσχυρόμεθα βαπτίζοντες ἑαυτοὺς κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ πολυτιμωτέρου τῶν δικαιωμάτων μας ἐκ τοῦ ὀνόματος **προσώπων** καὶ πολλάκις κακίστης ποιότητος **προσώπων**. Καὶ ὁ μὲν οἶνος τοῦ Ἀλγερίου λαμβάνει τὸ ὄνομα τοῦ κατασκευαστοῦ Ἀμπαζοπούλου, ὁ δὲ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀντιπρόσωπος καλεῖται «Κουμουνδουρικός ἢ Τρικουπικός» ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου καὶ ἀρχηγοῦ του. Οὕτω οἱ τοῦ ἑλληνισμοῦ κυβερνῆται, κρατοῦντες διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸ πηδάλιον τοῦ ἐν τρικυμιῶδει Ὁκεανῷ πλέοντος σκάφους καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς τὸ κομβολόγιον, μετροῦσι τοὺς ἀνθρώπους **ΤΩΝ** ὡς ποιμένες ἀριθμοῦντες τὰ πρόβατά των, ἢ ὡς δεσμοφύλακες τοὺς καθειργμένους ἐν τῇ βορβορώδει εἰρκτῇ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ τῶν **ῤοσφετίων**. Ὑπολογίζουσι μετ' ἀναλγησίας τ' ἀνδρείκελα, ἅτινα βωθῶς καὶ τυφλῶς διὰ κινήσεων τεχνητῶν σημειοῦσιν ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ βουλευτηρίου τὰ «Ναί» καὶ τὰ «Ὅχι», πολλάκις δὲ πρὸς ἀθῶωσιν ἐγκληματιῶν ἐσχάτης προδοσίας!...

Δὲν εἶναι λοιπὸν παρὰδόξος καὶ ὁ ἐκτός τῆς βουλῆς γιγνόμενος ἀντικατοπτρισμὸς διὰ τοῦτο ὁ τύπος, ἐκτός ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, διὰ

φατριαστικῶν ἐμφανίζεται χρωμάτων, μεταδίδων αὐτὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν ἐκλογέων, οἵτινες τὸ κακὸν παράδειγμα ἐκ τῶν Ἄνω λαμβάνοντες, παρατηροῦσι προσεκτικῶς τὸ βαρόμετρον τῶν συμφερόντων πρὶν ἢ θέσωσι τὴν χεῖρα εἰς τὸ λευκὸν ἢ τὸ μέλαν τῆς κάλπης.

Ἐντεῦθεν ἡ ἔλλειψις πολιτικῶν καὶ ἐκλογικῶν συλλόγων· ἐντεῦθεν ἡ κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἀδιαφορία πολλῶν ἐκλεκτικῶν· ἐντεῦθεν ὁ θρίαμβος τοῦ Κουμουνδουρισμοῦ· ἀλλ' ἐντεῦθεν καὶ τὸ ποδοπάτημα τοῦ Τρικουπισμοῦ, ὅστις δὲν εἶχε μέχρι τοῦδε τὸ θάρρος νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὸ ἔθνος δι' ὠρισμένου πρὸς τὸν λαὸν προγράμματος ἰδεῶν τῶν διαχωρίζοντα τὰ δύο στρατόπεδα σημεῖα.

Ἡ τοιαύτη τῶν πραγμάτων οἰκτρὰ κατάστασις ἔσχε φυσικῶς ὀδυνηρὰς διὰ τὸν τόπον συνεπειᾶς· ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν ἀνθετικωτάτην μὲν, πλὴν σαφῶς ἐκδηλωθεῖσαν πορείαν τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως, τὸ ἔθνος εὐρίσκει νῦν εἰς τὴν εὐχάριστον, ὡς ἐλπίζομεν, θέσιν τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἐκ τῶν δεσμῶν τῶν προσωπικῶν κομμάτων· ἡ τὴν 22 Ὀκτωβρίου 1881 διὰ πραξικοπήματος προσκληθεῖσα Συντακτικὴ Συνέλευσις, — καὶ ὡς πρὸς τὴν ὀνομασίαν ταύτην συμφωνοῦσιν εὐτυχῶς συμπολίτευσις τε καὶ ἀντιπολίτευσις, πρὸς ἀλλοίους ἐκάστη σκοπούς, — δίδει ἀρμοδίαν πρὸς τοῦτο εὐκαιρίαν. Οἱ ἄνθρωποι τῆς 31ης Μαρτίου, θρασυθέντες ἐκ τῆς ἀνεκτικότητος τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ δυνάμεις ἀκαταβλήτους — κατὰ τὴν ἰδέαν των — ἀρυσθέντες, ἐξ ἐκείνων, οὓς ὁ θεμελιώδης ἡμῶν νόμος ἀσκόπως ἔθεσεν ὑψηλὰ ὡς ἀνευθύνους, ἔσχισαν περιφρονητικῶς τὴν 22αν Ὀκτωβρίου καὶ τὸ τελευταῖον ῥάκος τοῦ Συνταγματικοῦ ἡμῶν χάρτου! ἀλλὰ λησμονοῦσι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ, ὅτι τοῦ πολιτεύματος ἐτέθη φρουρὸς ὁ λαὸς καὶ ὅτι ἄνωθεν πάντων, — ὑπευθυνοανευθύνων καὶ ἀνευθύνων, — ἴσταται ἀκεραία ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ· λησμονοῦσιν ἰδίως, ὅτι ὁ ψυχρὸς, τυφλὸς καὶ ἀπαθὴς τοῦ ἱστορικοῦ κάλαμος δὲν φείδεται, οὔτε στεμμάτων, στυλβόντων δι' ἐνδόξων μαχῶν ὡς αἱ τοῦ Ναπο-

λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου, ἐὰν αὐταὶ ἡγορασθῆσαν διὰ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἔθνους, ἥμιστα δὲ προσώπων, ἅτινα ὡς μόνον ἐνδοξα ἔργα ἔχουσι νὰ ἐπιδείξωσι τὴν ἐν Σύρῳ ἐπίσκεψιν τοῦ Χόβαρτ, — τὴν ἐπαίσχυντον πρὸ τοῦ Δομοκοῦ ὀπισθοδρόμησιν καὶ τὴν λόγῳ τῶν αὐστριακῶν συμφερόντων θανατικὴν τοῦ ἐλληνισμοῦ καταδίκην κατὰ τὴν 31 Μαρτίου.

Ἡ ὑπευθυνοανευθύνος Κυβέρνησις, — θεραπείνις τοῦ κ. Ράδοβιτς — δι' ἀσπίδος ἀνευθύνου ὑπογραφῆς ἀφῆρπασεν ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ὄλα τοῦ ἔθνους τὰ τιμαλφέστερα δικαιώματα, καὶ δὴ ἐκ συστάσεως ἐξ ἄνθρωποι μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, — τὴν χλαμύδα τῆς Βουλῆς ἐνδυσθέντες, — νομοθετοῦσι, περὶ ὅσων ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις τοῦ 1864 εἰς μόνον τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπεῖαν ἐπέτρεψε. Πλὴν τί λέγομεν; σουλτανικῶς αὐτοὶ οἱ ξένα ἐνδύματα φέροντες καὶ τῆς ἀσπίδος τὴν δύναμιν κακὴν χρῆσιν ποιοῦντες συντρίβουσι θεμελιώδεις διατάξεις, αἵτινες ἡγοράσθησαν διὰ τοῦ τιμήματος δύο ἐπαναστάσεων. Τὰ κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἐκδιδόμενα διατάγματα ὁμοιάζουσι μᾶλλον πρὸς οὐκάζια καὶ ἰραδέδες, ἢ πρὸς ἐκτελεστικὰ τῶν νόμων διατάγματα, καθὼς διατάσσει τὸ ἐν μακαρία τῇ λήξει πολίτευμα ἡμῶν.

Ναί! Τὸ Σύνταγμα δολοφονηθὲν κεῖται ἐκτάδην ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου σφαδάζον· τὴν δύναμιν καὶ τὰ ὄπλα αὐτοῦ, λαβόντες οἱ συντάκται τῶν διαταγμάτων ἀσχολοῦνται εἰς τὰ τῆς κηδείας, ἥτις ὠρίσθη διὰ τὴν 18 Ἰανουαρίου 1882. Οἱ ἄνθρωποι τῆς 31 Μαρτίου, πληγώσαντες καιρῶς τὸν ἐλληνισμὸν δι' Αὐστριακῆς λόγχης, πενθίμως κρούουσι τοὺς κώδωνας ἀπὸ τῆς 22ας Ὀκτωβρίου. Οἱ ἱερόσυλοι τοῦ δημοσίου χρήματος διασπαρέντες εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος ζητοῦσιν ἱερεῖς νεκροπομπῶν· οἱ πωληταὶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Μετσόβου πολιορκοῦσι τοὺς ἀπελευθερωθέντας Θεσσαλοὺς καὶ Ἠπειρώτας πρὸς σφυρηλάτησιν νέων δεσμῶν διὰ τῆς ἀθώσεως τῶν ἐν Ἀθήναις συμμάχων τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν ἑραστῶν τοῦ Θηβαϊκοῦ Ταμείου.

Τοιοῦτω λοιπὸν τρόπῳ ὁ ὄφις, ὃν ἐθέρμα- νεν ἐν τῇ μητρικῇ ἀγκάλῃ ἡ Βουλὴ, ἐδηλητηρίασε τὴν μητέρα του ἀγνωμόνως· ὁ ὑποκρινόμενος ὑπούλως τὸν ἡγέτην τοῦ φιλελευθέρου κόμματος, — ὁ ἄνθρωπος τῶν ὠραίων λέξεων καὶ τῶν αἰσχρῶν πράξεων, ἀποθέσας ἐπὶ τέλει χιτῶνα, ἀνάρμοστον εἰς τὸ ἀμαρτωλὸν σῶμά του, ἐπέδειξε τὸ εἰδεχθὲς καὶ σκελετῶδες σῶμα σημαιοφόρου τῆς Ἀπολύτου Μοναρχίας, παρακολουθούμενος οὐχὶ πλέον ὑπὸ Κομμουνιστικῶν, ἀλλ' ὑπὸ Αὐλικῶν καὶ Μοναρχικῶν· διότι τί ἄλλο ζητοῦσι βεβαίως οἱ περὶ τὸν Κομμουνισμὸν ἢ τὴν ἀχρηστίαν καὶ τὴν ἐπίσημον τοῦ μακαρίτου Συντάγματος κήδευσιν; Εὐχαριστήσωμεν ὁμῶς αὐτούς, διότι τέλος πάντων, — ἀδιάφορον ἐκ τίνων ἐλατηρίων, — ἀντιπροσωπεύουσι σήμερον μίαν ἰδέαν τὴν τῆς Ἀπολύτου Μοναρχίας.

Εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ πολιτεύματος αὐθάδη προσβολὴν ἢ ἐπίσημος τῆς Βουλῆς ἀντιπολίτευσις, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς, κατέλαβεν ὀχύρωμά τι πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Συντάγματος καί, — ἀναγράψασα ἐπὶ τῆς σημαίας αὐτῆς τὸ «Κάτω αἱ προνομίαι τοῦ Στέμματος», — ἀσχολεῖται ν' ἀναστήσῃ τὸν Λάζαρον, ὃν θεωρεῖ ἀπαραίτητον. Οὕτω τοῦλάχιστον λέγει, ὅτι φρονεῖ σήμερον.

Μακαρία ἡ ὦρα! τοῦ λοιποῦ καὶ οἱ ὄπαδοι τοῦ κόμματος τούτου δὲν πρέπει νὰ λέγωνται Τρικουπικοί, ἀλλὰ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΙ· καὶ τί ἄλλο εἰσὶν οὗτοι ἢ στρατιῶται καὶ ὑπερασπισταὶ τοῦ Συντάγματος;

Ἐκτὸς δὲ τῶν δύο τούτων κομμάτων ἐμφανίζεται ἐν τῇ πολιτικῇ σπαιίστρα ζωηρότερον ἢ ἄλλοτε καὶ τρίτον κόμμα· τοῦτο ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν μὴ ἀρεσκομένων νὰ συμμεθέξωσιν εἰς τὸ πραξικοπήμα τῆς 22 Ὀκτωβρίου, ἀλλὰ καὶ μὴ μαχομένων ἐν τῷ ὀχυρώματι τῶν συνταγματικῶν, — ἐκ τῶν πιστευόντων πεποιθῶς, ὅτι πολίτευμα, εἰς ὃ — δι' ἀλληλοβοηθείας τῶν ὑπευθύνων μετὰ τῆς ἀνευθύνου Αὐλῆς — ὑπάρχει ἀφθονον δηλητήριο διαφθορᾶς τῶν συνειδήσεων καὶ δύναμις πρὸς ἀντικατάστασιν

τῆς ἐθνικῆς θελήσεως διὰ τῆς αὐθαιρέτου γνώμης ἐπὶ τὰ ἄνθρωπων, εἶναι ἀδύνατον νὰ συμφέρει εἰς τὸ ἔθνος. Τὸ κόμμα τοῦτο σύγκειται ἐκ τῶν μορφωσάντων πεποιθήσιν, ὅτι τὰ ἔθνη ἐνηλικούμενα διὰ τῆς ἀποκτήσεως τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας, ὀφείλουσι ν' ἀποτινάξωσι τὸν ἐπαχθὴ ζυγόν, — πολυδαπάνου ἄλλως τε κηδεμονίας, — ἐκ τῶν φρονούντων, ὅτι ἂν δὲν καθαρῶς ἢ ἀτμόσφαιρα ἐκ τῶν ἐθνοκτόνων μισμάτων, δὲν εἶναι ἐφικτὸν οὔτε πρόνοια περὶ ἐκπαιδεύσεως νὰ γίνῃ, οὔτε πολίται καὶ πολιτευόμενοι νὰ μορφωθῶσιν, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ ἐθνικὴ συνείδησις: οὗτοι εἶναι οἱ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΙ.

Δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν, εἶναι ἀληθές, νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὴν ἀριθμητικὴν ἐκάστης τῶν τριῶν τούτων ἐθνικῶν μερίδων δύναμιν· ἀλλὰ θαρροῦντως καὶ ἀνευδοιάστως ὑποστηρίζομεν, ὅτι ἡ θρασύτης τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως διήρесе τὸ ἔθνος εἰς τρία διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων συστήματα. Καὶ ἐὰν ἀκόμη τοῦτο συμβαίῃ ἐξ οἷας δήποτε ὀπισθοβουλίας τῶν Μοναρχικο-αὐλικῶν ἢ καὶ τῶν Συνταγματικῶν, ὁ ὑγιὴς λαός, — ἐκ τῆς εὐκαιρίας ταύτης ἐπωφελοῦμενος, — χάριν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 20 Δεκεμβρίου ἔχει καθήκον νὰ χρωματίσῃ ἅπαξ διὰ παντὸς ἐκλογεῖς τε καὶ ἐκλογίμους· πρὸς τοῦτο συντελεστικὸν ἡμεῖς εὐρίσκομεν τρόπον τὴν παρὰ τῶν ὑποψηφίων ἀπαίτησιν τοῦ λαοῦ ἐκλογικῶν προγραμμάτων, ἐν οἷς σαφῶς καὶ ἀνευ περιστροφῶν νὰ ὑπάρχῃ ἡ δῆλωσις τῶν ἀρχῶν ἐκείνων, οἵτινες καλοῦνται εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπεῖαν, καὶ εἰς ποῖον ἐκ τῶν τριῶν τοῦ ἔθνους συστημάτων ἀνήκουσιν οὗτοι.

Πρέπει ἐπὶ τέλος νὰ μετρηθῶσιν αἱ ἐθνικαὶ δυνάμεις. Καὶ πρέπει μὲν νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ γνώμη τῶν πλειόνων εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν τῆς πολιτείας, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἔθνους μειονοψηφία, — οἷα δήποτε καὶ ἂν ἀποδειχθῇ τοιαύτη, — ἐνδίδουσα εἰς τὴν πλειονοψηφίαν τοῦ ἔθνους, θέλει ἀναντιρρήτως τηρήσει τὸ φυσικὸν δικαίωμα τοῦ ἐκφράζειν τὴν ἑαυτῆς γνώμην, καὶ ἐναντίαν οὔσαν τῶν ἀποφασισθέντων

καὶ τοῦ ἐνεργεῖν περὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἰδεῶν αὐτῆς.

Ὅπως δὴ ποτ' ἂν ἦ, καταργηθέντος ὑπὸ τῆς ὑπευθύνου Κυβερνήσεως τοῦ Συντάγματος, τὸ ἔθνος διηρέθη εἰς Μοναρχικούς, Συνταγματικούς καὶ Δημοκρατικούς. πᾶς δὲ τὸ συμφέρον τοῦ τόπου ποθῶν, ὀφείλει νὰ παύσῃ χαρακτηρίζων τοὺς πολιτευομένους ἄλλως ἢ διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων. Οὕτω θέλει κατ' ἀνάγκην ἐγκαινισθῆ νέα πραγμάτων τάξις ἐν τῇ ἐθνικῇ ἀντιπροσωπείᾳ, δι' ἧς, — ἡμεῖς τοῦλάχιστον, — ἐλπίζομεν πολλὰ διὰ τὸν τόπον καλά.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Νοεμβρίου 1884.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΦΙΑΡΕΤΟΣ

Δικηγόρος.

ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ

ΚΑΤΑ

ΤΟΝ ΥΠΕΡ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΑΓΩΝΑ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΚΩΝΣΤ. ΝΕΣΤΟΡΙΔΟΥ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν.)

ΣΤ'.

Οἱ Ὀσμανλίδαι εἶχον διατηρήσει τὰ δύο σπουδαῖα φρούρια τῆς Κορώνης καὶ Μεθώνης, ὑπὸ τὰ τείχη τῆς ὁποίας ὁ Ἰβραήμ ἐνήργει τὴν πρώτην ἀποβίβασιν αὐτοῦ τῇ 12/24 Φεβρουαρίου 1824. Ἐνα μῆνα βραδύτερον ὁ αἰγυπτιακὸς στρατὸς προσβαλὼν σῶμα Ἑλλήνων ἐπολιόρκει τὸν Ναυαρίνον. Ὁ ὑδραῖος ναύαρχος Τσαμαδὸς ἔχων μόνον 5 πάρωνας (βρίκια) εἶχε κατορθώσει νὰ ἐπιβιάσῃ ἐπὶ τῆς νήσου Σφακτηρίας, ἧτις ἀπετέλει ἕνα τῶν ὄρμων τοῦ Ναυαρίνου τηλεβόλα τινὰ ἐκ τῶν πλοίων αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα μετεχειρίζοντο οἱ ναῦταί του.¹ Ὁ Ἰβραήμ ἐνόησεν ὅτι ἡ κατάληψις τῆς Σφακτηρίας ἦτο εἰς αὐτὸν ἀναγκαία, ἀπεφάσισε νὰ κυριεύσῃ τὴν θέσιν αὐτὴν ἅμα ἀφικομένης νέας μοίρας τοῦ στρατοῦ του, ὅστις ἀνεμένετο ἐκ τῆς Κρήτης.

¹ Κατὰ τὸν Ὁρλάνδον τοῦ Τσαμαδοῦ προηγήθησαν τρεῖς πλοίαρχοι μετὰ τριῶν πλοίων (Ναυτ. τόμ. Β'. σ. 172.)

Τῇ 17/29 Ἀπριλίου 1825 ὁ κομίζων τὴν μοῖραν αὐτὴν ἐκ 4,000 στόλος ἐξέπλευσεν ἐκ Σούδας.¹ Συνίστατο δὲ ὁ στόλος ἐξ 80 περίπου ἰστιοφόρων, ἐν οἷς ἦσαν 18 μονόκροτα (φρεγάται) ἢ δρόμονες (κορβέτται), τοσοῦτοι πάρονες ἢ ἡμιολίαι καὶ 40 φορτηγίδες.² Περί τὴν ἐσπέραν παρετήρησαν στόλον ἑλληνικὸν ἐξ 22 ἰστιοφόρων τῶν μόνον πλοῖα ἐδυνήθησαν αἱ νῆσοι νὰ διαθέσωσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μιαούλη διὰ νὰ παρεμποδίσωσι τὸν διέκπλουν τῶν στρατῶν, τῶν ζωοτροφιῶν, τῶν πολεμοφοδίων μεταξὺ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Μωρέα. Τὰ αἰγυπτιακὰ πλοῖα, διεσκορπισμένα διὰ διαδρομίας πολλῶν ὁρῶν, κατεῖχον θάλασσαν πέντε λευγῶν ἑκτασιν. Ἐπειράθησαν νὰ ἐνωθῶσι κατὰ τὴν νύκτα καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐφάνησαν συσσωρευμένα ἀτάκτως καὶ κινούμενα διὰ νὰ προφυλάξωσι τὰς φορτηγίδας αὐτῶν. Ἀπὸ πρώτας οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο τῆς προσβολῆς διὰ τηλεβόλων μεγάλης ὀλκῆς διασκεπάζου ἐπὶ τέσσαρα ὄρας. Τῇ ἐσπέρα τὸ πῦρ ἐπανεῖρήθη τρία πυρπολικά ἐξακοντισθέντα καὶ τῶν αἰγυπτιακῶν πλοίων κατηναλώθησαν εἰς μάτην.³ Ἦτο ἤδη 10 τῆς ἐσπέρας καὶ ὁ Μιαούλης ἔμενε μὲν κύριος τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὁ σκοπὸς τοῦ ὅμως δὲν ἐπέτυχε, διότι ὁ ἐχθρικός στόλος ὑπερασπίζων καλῶς τὰς φορτηγίδας του ἐξηκολούθησε τὴν πρὸς τὴν Μεθώνην πορείαν ὅπου τῇ ὑστεραίᾳ ἠγκυροβόλησε χωρὶς νὰ ἀπολέσῃ οὐδὲν πλοῖον. Ὁ νέος διοικητὴς τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ σταθμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ὁ πλοίαρχος καὶ μετ' ὀλίγων ὁ ὑποναύαρχος de Rigny ἐπιβαίνων τοῦ μονοκρότου (φρεγάτας) Σειρήνος (Sirene) ὑπῆρξε μάρτυς τῆς ναυμαχίας αὐτῆς, καθ' ἣν ὡς διαβεβαίωσεν δὲν ἐβλεπεν οὐδεμίαν βλάβην ἐν τοῖς στόλοις τῶν διαμαχομέ-

¹ Σ. Μ. Κατὰ Γερβίνον (Ἱστορ. τῆς ἐπαναστ. καὶ ἀναγεν. τῆς Ἑλλάδος. τόμ. Β'. σελ. 71.) Ὁ μὲν πρώτος ὁ στρατὸς τοῦ Ἰβραήμ συνίστατο ἐκ 4,400, κατὰ δὲ τὸν Μενδελσῶνα (τόμ. Α'. σελ. 491) ἐκ 4,000, ὁ δὲ δεύτερος κατὰ τοὺς αὐτοὺς συνίστατο ἐξ 7,000 περίπου (πρόβλ. Τρικούπ. τόμ. Γ'. σελ. 189 Ὁρλάνδ. τόμ. Β'. σελ. 167.)

² Σ. Μ. Κατὰ τὸν Γερβίνον (τόμ. Β'. σελ. 73) καὶ τὸν Μενδελσῶνα (τόμ. Α'. σελ. 439) ὁ στόλος συνίστατο ἐξ 90 πλοίων, ἀλλὰ δὲν ἀναφέρουσι τὰς 40 φορτηγίδας.

³ Ἐν ᾧ κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς παρούσης διατριβῆς καὶ τὸν κ. Ὁρλάνδον (τόμ. Β'. σελ. 181 καὶ ἐξῆς) καὶ τὸν κ. Τρικούπην (τόμ. Γ'. σελ. 194) τρία πυρπολικά ἐκάησαν εἰς μάτην, ὁ Γερβίνος (τόμ. Β'. σελ. 74) λέγει ὅτι ἐκάησαν πέντε. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ναυμαχία αὕτη ἐκτίθεται ὑπὸ τοῦ κ. Chabeud Arnault ἀκριβέστερον.

νων, καίτοι ὁ κανονοβολισμὸς διήρκεσεν ὀλοκλήρον ἡμέραν.

Ὁ Ἰβραήμ προσβαλὼν νέον σῶμα Ἑλλήνων ἀπειλοῦν τὴν μεταξὺ Μεθώνης καὶ Πύλου συγκοινωνίαν τοῦ παρεκκευάζετο νὰ κυριεύσῃ τὴν νῆσον Σφακτηρίαν. Τῇ 21/3 ὁ Μιαούλης προσέβαλε τὴν πολιορκουσαν τὴν Πύλον ναυτικὴν μοῖραν.⁴ Τέσσαρες φορτηγίδες ἑλληνικαὶ ἐπωφεληθεῖσαι ἐκ τῆς ἀδεξιότητος τῶν Τούρκων πλοίαρχων εἰσῆλθον εἰς τὸν ὄρμον καὶ ἐπισίτησαν τὴν φρουράν.⁵ Ὁ Ἰβραήμ ὀργισθεὶς διὰ τὰς οἰκτρὰς κινήσεις τῶν μονοκρότων (φρεγατῶν) ἐπήδησεν ὁ ἴδιος εἰς ἕνα τῶν αἰγυπτιακῶν παρώνων διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης. Τὸ πλοῖον ὅπου ἐπέβαινε πλοίαρχος ἐκαλύφθη ὑπὸ σφαιρῶν. Ὁ ἑλληνικὸς στόλος μετὰ ἐπιδεξίου κινήσεως πρὸς ἐπιτυχίαν ὠρισμένου σκοποῦ ἐπλαγίασεν ἅμα εἰσαγαγὼν τὴν ἀναμενιμένην ὑπὸ τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ φρουρίου βλάβην.⁶

Ἡ πράξις τῆς 21/3 Μαΐου κατέστησεν ἐπαισθητὴν εἴπερ ποτὲ εἰς τὸν Ἰβραήμ τὴν ἀνάγκην προσβολῆς κατὰ τῆς νήσου Σφακτηρίας, ἣν ὑπερητιπίζετο φρουρὰ 1,200 ἀνδρῶν⁷ ὑπὸ ἀρχηγούς τὸν Μαυροκορδάτον καὶ Τσαμαδόν.⁸ Τῇ 26/8 Μαΐου 1825 μοῖρα τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου ἀπάρασα ἐκ Μεθώνης ἀπεβίβασεν ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τῆς Σφακτη-

⁴ Σ. Μ. Ἐννοεῖ ὁ συγγραφεὺς τὴν παρὰ τὸ Κρεμμύδιον ἰδίο ἀπέχον ὥρας ἀπὸ τῆς Μεθώνης μάχην τῆς 7/19 Ἀπριλίου 1823, καθ' ἣν ἠττηθέντες οἱ Ἕλληνες ἀφῆκαν τὴν ὁδὸν ἐλευθέρην πρὸς Ἰβραήμ. Περί τῆς μάχης αὐτῆς ἰδὲτω ὁ ἀναγνώστης τὸν Γερβίνον (τόμ. Β'. σελ. 72 καὶ ἐξῆς, Μενδελσῶνα (τόμ. Α'. σελ. 492), Τρικούπην (τόμ. Γ'. σελ. 191 καὶ ἐξῆς.)

⁵ Σ. Μ. Τοῦ γεγονότος τούτου, ἂν γίνηται μνεία ἐν ταῖς ἱστορίαις τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων, ἀγνοοῦμεν.

⁶ La station du Levant, par M. le vice-amiral Jurien de la Gravière.

⁷ Σ. Μ. Καὶ τοῦ γεγονότος τούτου δὲν γνωρίζομεν ἂν γίνηται μνεία ἐν ταῖς ἱστορίαις τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων.

⁸ Σ. Μ. Κατὰ τὸν Γερβίνον (τόμ. Β'. σελ. 73), Μενδελσῶνα (τόμ. Α'. σελ. 493), Τρικούπην (τόμ. Γ'. σελ. 197) ἡ φρουρὰ συνέκειτο μόνον ἐξ 800 ἀνδρῶν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης πραγματείας παρακατιῶν λέγει, ὅτι 350 ἐφονεύθησαν καὶ 200 ἠχμαλωτίσθησαν, τὸ ὅλον 550, ἂν δὲ προστεθῶσι καὶ 100—200 οἱ διαφυγόντες ὁ ἀριθμὸς δὲν ἀνέρχεται πέραν τῶν 800. Περί τοὺς 1200 (1180) εἶχον οἱ Ναυαρίνοι.

⁹ Σ. Π. Οὔτε ὁ Μαυροκορδάτος οὔτε ὁ Τσαμαδὸς ἦσαν ἀρχηγοί, ἀλλ' εὐρέθησαν ἐκεῖ ἐξ ἄλλης αἰτίας καὶ συνεπολιορκήθησαν καὶ ὁ μὲν Τσαμαδὸς ἐφονεύθη, ὁ δὲ Μαυροκορδάτος ἐσώθη ἐπὶ τοῦ Ἄρεως.

ρίας ἐπὶ 50 κωπήρων δύο αἰγυπτιακὰ συντάγματα ὑπὸ ἀρχηγὸν Γάλλον ὑπηρετοῦντα τῷ Μεχμέτ Ἀλῆν, τὸν συνταγματάρχην Σεύν (Seyn), ὅστις εἶχε μετονομαστῆ Σολιμάν βέης.¹ Μέρος τῆς φρουρᾶς, ταραχθὲν ἐκ τοῦ πυρὸς τῶν μονοκρότων ἔφυγεν ἅμ' ἀρξάμενης τῆς μάχης διελθὼν ἐν τοῖς ῥηγοῖς τὸν στενὸν βραχίονα τῆς θαλάσσης, τὸν χωρίζοντα τὴν βορείαν ἄκραν τῆς Σφακτηρίας ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Ἄλλ' οἱ ἀρχηγοὶ ἔχοντες ὀλίγους ἀνδρείους ἀντέταξαν εἰς τοὺς Ἀραβικοὺς ἠρωϊκὴν ἀντίστασιν. Καὶ ὁ μὲν Τσαμαδὸς ἐφονεύθη, δύο δὲ τῶν μὴ πετόντων ναυτικῶν του δεσώθησαν εἰς τὰ πλοῖα των διὰ μέσου τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου,² ὁ πλοίαρχος τοῦ πάρονος Ἄρεως, ἐφ' οὗ πρὸ μικροῦ ἐπέβαινε ὁ Τσαμαδὸς ὁ Δημήτριος Σαχτούρης, περιέμενε αὐτὸν ἐπὶ πολὺ, ἀγνῶν τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ. καὶ ἀπεπισθεὶς νὰ ἐπανίδῃ αὐτόν, ἀπέπλευσε τέλος μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου, διήνοιξεν ὁδὸν κανονοβολούμενος ὑπὸ τῶν αἰγυπτίων μονοκρότων καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ὑδρας³ τὸ πλοῖόν του καὶ τοὶ κατεστράφη ἐξ ὀλοκλήρου, δὲν ἠρίθμει ὅμως πλειότερους τῶν 2 φονευθέντων καὶ 7 πληγωθέντων. Ἐκ τῆς φρουρᾶς τῆς Σφακτηρίας 250 μὲν ἐφονεύθησαν, 200 δὲ ἠχμαλωτίσθησαν.⁴

Ὁ Σολιμάν βέης γενόμενος κύριος τῆς Σφακτηρίας ἤγερε κανονοστοιχίαν ἵνα κανονοβολῆ ἀπὸ κοινοῦ μετ' ἄλλου ὀχυρώματος κατασκευασθέντος ἐν τῇ ξηρᾷ τὸ φρούριον τῶν παλαιῶν Ναυαρίνων τῆς βορείας ἄκρας τῆς νήσου καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ φρουρὰ δὲν

¹ Ὁ ἀρνησὶθησικὸς οὗτος Γάλλος ἀναγκασθεὶς ὡς συνένοχος εἰς τὴν ἀπόπειραν ἐλευθερώσεως τοῦ στρατάρχου Νέη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν πατρίδα του εὗρεν ἐν Αἰγύπτῳ, ὡς πλειστοὶ ἄλλοι Γάλλοι, λαμπρὰν ὑποδοχὴν παρὰ τῷ Μεχμέτ Ἀλῆ. Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς μετεχειρίσθη αὐτὸν εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ του, ὃν μετὰ πολλῶν κόπων καὶ κινδύνων ἐξήσχει. Ἴνα δὲ ἀπολαύσῃ μειζόνων ὠφελειῶν ἠρνήθη τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἠσπάρθη τὸν Μωαμεθανισμόν. Ὁ Σολιμάν βέης κρυφίως μὲν ἔπινεν οἶνον, δημοσίᾳ δὲ διετήρει χαρέμιον ἐνώπιον τῶν συμπολιτῶν του ἡρωθρία διὰ τὴν νέαν του θέσιν, τοῖς δὲ ὀθωμανοῖς ἦτο θεράπων πιστός. (Γερβίν. Ἱστορ. τόμ. Β'. σελ. 44.)

² Σ. Μ. Τῶν δύο τούτων διασωθέντων ὁ μὲν ἦτο ὁ Σαχτούρης, τίς δὲ ὁ ἕτερος, ἀγνοοῦμεν.

³ Σ. Μ. Ἐν τοῖς ἐνδόξως πεσοῦσι κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Σφακτηρίας ἦσαν ἐκτὸς τοῦ Τσαμαδοῦ, ὁ Σαχίνης, ὁ Ἀναγνωστάρης, εἷς τῶν ἐγκριτωτέρων ὀπλαρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου, ὁ φιλέλλην Ἰταλὸς Σανταρόζας, καταταχθεὶς ὡς ἀπλοῦς ἐθελοντῆς ἐν τοῖς προμάχοις τῆς Σφακτηρίας (πρόβλ. Ἱστορ. Τρικούπη, τόμ. Γ'. σελ. 73 Μενδελσ. τόμ. Α'. σελ. 494).

είχεν ουδὲ ἐν τηλεβόλον πρὸς ἄμυναν¹. Ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος ἤνωσε τὸ πῦρ αὐτοῦ πρὸς τὸ τῶν κανονοβολισμῶν τοῦ Σολιμάν βέη. Μετὰ ἑπταήμερον κανονοβολισμὸν ἡ φρουρὰ στερουμένη ζωοτροφῶν παρεδόθη τῇ 2/14 Μαΐου 1825 διὰ συνθήκης². Ὁ Ἰβραήμ τότε διέταξε νὰ δρῶσιν ἐπ' ἀγκυρῶν 12 μονόκροτα ἢ δρόμονες πρὸ τοῦ φρουρίου τῶν νέων Ναυαρίνων³, καθ' οὗ ἤρξατο ἡ προσβολὴ καὶ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης.

Τούτων δὲ γιγνομένων, τί ἔπραττεν ὁ στόλος τοῦ Μιαούλη; Ὁ ναύαρχος διαγνοὺς ἐκ τῶν διαφόρων μαχῶν τῶν παρώνων πρὸς τὰ αἰγυπτιακά πλοῖα, ὅτι τοιαῦται συμπλοκαὶ εἰς οὐδὲν ἠδύναντο νὰ φέρωσιν ἀποτέλεσμα, καὶ ἀποφασίσας νὰ μὴ προσβάλλῃ ἄλλω; τὸν αἰγυπτιακὸν στόλον ἢ δὲ τῶν πυρπολικῶν, ἤρξατο παρασκευάζων μέγαν ἀριθμὸν τοιούτων. Ἄλλ' ἡ παρασκευὴ αὐτῶν ἀπῆται χρόνον, ὃ δὲ Μιαούλης μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Τσαμαδοῦ δὲν ἐδίστασε νὰ ἔλθῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ Ναυαρίνου.⁴

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας αὔραι σφοδραὶ ἐκ Β. Α. ἀνέμου ἐρχόμεναι ἐκόλυταν τὸν Ἕλληνα ναύαρχον νὰ ἐκτελέσῃ τὰς εὐγενεῖς ἐμπνεύσεις τῆς ἀνδρίας του. Τέλος τῇ 4/16 Μαΐου ὁ ἄνεμος ἐκ Μ. πνέων ἐγένετο εὖνους εἰς τοὺς σκοπούς του. Μαθὼν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνη παρὰ πλοίου Ἰονικοῦ ὅτι μέρος τοῦ στόλου τοῦ Ἰβραήμ ὄρμει παρὰ τὴν νῆσον Σαπιέντσαν ἔπλευσεν πλησίον (πλήρῃσιν ἰστίαις) πρὸς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος. Μοῖρα πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν ἐνδοξον Κανάρην προηγεῖτο τῶν 28 παρώνων τοῦ Μιαούλη. Περὶ ἡλίου δυσμᾶς ἕξ τῶν πυρπολικῶν ἐφόρμησαν ἐν τάξει κατὰ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου⁵ τὸ πρῶτον, ὅπερ ὁ ἴδιος Κανάρης διεύθυνεν, ἐκόλλησεν εἰς τὸ μονόκροτον (φρεγάταν) Ἀσίαν 44 κανονίων, ἧτις ἤναψε καὶ ἀνετινάχθη μετὰ 400 ἀνδρῶν. Τὰ θωμανικὰ πλοῖα ἐκοψαν τοὺς κάλως (τὰς γούμενας) καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ στρέψωσι τὰ ἰστία πρὸς ἀνατολάς,

¹ Σ. Μ. Ἡ φρουρὰ συνίστατο ἐξ 786 ἀνδρῶν κατὰ τὸν Τρικούπην (τόμ. Γ'. σελ. 202).

² Σ. Μ. Κατὰ τὸν Μενδελῶνα (τόμ. Α'. σελ. 494) ἡ παράδοσις τῶν παλαιῶν Ναυαρίνων ἐγένετο τῇ 29/11 Μαΐου. Πρὸς τὴν παράδοσιν αὐτῶν Τρικούπην (τόμ. Γ'. σελ. 202).

³ Σ. Μ. Οἱ νέοι Ναυαρίνοι ἦσαν τὸ Νεόκαστρον. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ Πύλος ὀνομασθεῖσα Ἀβαρῖνος καὶ κοινώτερον Ναυαρίνος ἔσχε τρία φρούρια, τοὺς παλαιούς Ναυαρίνους παραδοθέντας τῇ 2/14 Μαΐου, τοὺς νέους Ναυαρίνους ἢ τὸ Νεόκαστρον παρ' ὁδὸν τῇ 6/18 Μαΐου καὶ τὴν νῆσον Σφακτηρίαν ἀλοῦσαν πρότερον τῇ 26/8 Μαΐου.

⁴ Σ. Μ. Τῶν νέων Ναυαρίνων ἡ τοῦ Νεοκάστρου.

ἐν ἀνοιχθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος· ἀλλ' ἡ ἐναντία αὔρα ὤθει τὸ καιόμενον μονόκροτον πρὸς ἄλλα πλοῖα ἐκπεσόντα πρὸς τὴν ἀκτὴν. Συγχρόνως δὲ τὰ πυρπολικά συνεχίζοντα τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ἔβαλλον τὸ πῦρ καὶ εἰς 4 φορτηγὰ καὶ ἔπειτα εἰς 2 δρόμονας (κορβέττας).¹ Ἡ πράξις αὕτη ὑπῆρξεν ἀληθῶς καταστροφὴ τοῦ στόλου τοῦ Ἰβραήμ καὶ προσέθηκεν ἔτι μ' ἓν ἐνδοξον σελίδα εἰς τὰ κατορθώματα τοῦ Κανάρη.

Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων ναυτῶν δὲν ἐδυνήθη νὰ σώσῃ τὸν Ναυαρίνον. Τὸ φρούριον τοῦτο παρεδόθη τῇ 6/18 Μαΐου μετὰ κανονοβολισμὸν τεσσάρων ἡμερῶν, ὅστις εἶχε προξενήσει ῥήγμα². Πρέπει νὰ τὸ εἴπωμεν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰβραήμ, ὅστις ἐτήρησε θρησκευτικῶς τὰ ἄρθρα τῆς παραδόσεως τῶν ἡττηθέντων.³ Ἡ φρουρὰ τοῦ Ναυαρίνου μετεκομίσθη εἰς Καλάμα; ὑπὸ τὴν προστασίαν δύο πολεμικῶν ἡμιλιῶν, μιᾶς γαλλικῆς καὶ τῆς ἑτέρας αὐστριακῆς.⁴

Ὁ Ἰβραήμ, κύριος τῆς Πύλου, ἐχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοποννήσου, ἐν δὲ τῶν ἀποσπασμάτων αὐτοῦ ἀπέτυχεν εἰς προσβολὴν τῶν προμαχώρων τοῦ Ναυαρίνου.⁵ Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἐποχὴν ὁ

¹ Σ. Μ. Κατὰ τὸν κ. Ὀρλάνδον τὰ πυρποληθέντα πλοῖα ἦσαν ὀκτώ τὸν ἀριθμὸν (τομ. Β'. 198). Κατὰ τὸν Γερβῖνον (τομ. Β'. σελ. 76) καὶ τὸν Τρικούπην (τομ. Γ'. σελ. 202) ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς 3 κορβέτταις, τρία βρῖκια, τρία φορτηγὰ πλοῖα καὶ μία τῶν ἀποθηκῶν τῆς πόλεως. Κατὰ τὸν Μενδελῶνα ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα ἐκτὸς τῆς Ἀσίας, φρεγάτας λαμπρᾶς ναυπηγηθείσης ἐν Δέπτερον, δύο βρῖκια καὶ ἕξ φορτηγίδες. Ἡ ἐκπυροσκόπησις τῆς ἀποθήκης ἠκούσθη μέχρι τοῦ Ναυαρίνου.

² Σ. Μ. Τῆ χρονολογία ταύτη συμφωνεῖ ὁ Τρικούπης (τόμ. Γ'. σελ. 103, καὶ ὁ Γερβῖνος (τόμ. Β'. σελ. 76). Ἄλλ' ὁ κ. Ὀρλάνδος (τόμ. Β'. σελ. 199) καὶ ὁ Μένδελῶνα λέγουσιν ὅτι ἡ παράδοσις ἐγένετο τῇ 11/23 Μαΐου. Ἡ ἀσυμφωνία δὲ αὕτη προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ συνθήκη ὑπεγράφη ἀληθῶς τῇ 6/18 Μαΐου, παρεδόθη ὅμως τὸ Νεόκαστρον μετὰ 3 ἡμέρας, ὅ ἐστι τῇ 12/23 Μαΐου.

³ Τὴν θρησκευτικὴν τήρησιν τῆς συνθήκης ταύτης ἐξαιρουσιν ὅτε Γερβῖνος (τόμ. Β'. σελ. 76) καὶ ὁ Μένδελῶνα (τόμ. Α'. σελ. 495).

⁴ Σ. Μ. Πρὸς τὴν παράδοσιν καὶ παραδόσεως τοῦ φρουρίου Τρικούπην (τόμ. Γ'. σελ. 202), Γερβῖνον (τόμ. Β'. σελ. 76), Μενδελῶνα (τόμ. Α'. σελ. 394). Ἡ φρουρὰ τοῦ φρουρίου συνίστατο ἐκ 1180 κατὰ Τρικούπην (αὐτόθ.) καὶ Γερβῖνον (αὐτόθ.) ἐκ 4200 κατὰ Μενδελῶνα (αὐτόθ.).

⁵ Σ. Μ. Πρὶν φθάσῃ εἰς Ναύπλιον ὁ Ἰβραήμ ἐπολέμησε πρῶτον ἐν Μανιάκι τοὺς Ἕλληνας τῇ 19 Μαΐου, ἔθα ἔπεσεν ἡρωικῶς μαχόμενος ὁ ἀρχιμανδρῖτης Δικαίτος, ὁ καὶ Παπαφλέσας. Ἐπυρπόλησε τὸ Νησίον καὶ τὰς Καλάμας, κατεσκόπησε τὴν Μάνην καὶ διευθύνθη εἰς Τρίπολιν, ἀφοῦ συνεπλάκη παρὰ τὸ Ἄκοβον πρὸς τοὺς περὶ τὸν Γέρο-Κο-

Τούρκος στρατηγὸς Ῥεσῆτ ἐκανονοβόλει ἀνωφελῶς τὸ Μεσολόγγιον.¹ Τὸ Ναύπλιον, τὸ Μεσολόγγιον, ἡ Κόρινθος καὶ ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν τὰ μόνα ἰσχυρὰ φρούρια, τὰ ὁποῖα κατεῖχον ἔτι οἱ ἐπαναστάται. Ὁ ἀγὼν αὐτῶν ἐφάνη ἐν τοιαύτῃ ἀπέλπιδι καταστάσει, ὥστε ἐθεώρησαν ἐπὶ τινὰ στιγμὴν καλὸν νὰ τεθῶσιν ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας· ἀλλὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ἀποδοθὲν εἰς τὸν Μαυροκορδάτον καὶ ναυαγῆσαν ἐπὶ ἔξοχον ἔτι μᾶλλον τὴν διχόνοιαν τῶν Ἑλλήνων.²

Ἐν ᾧ τοιαῦτα συνέβαινον ἐν Μωρέᾳ, ὁ τουρκικὸς στόλος πάντοτε ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Χοσρέβ ἐγκατέλιπε τὰ Δαρδανέλλια ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐνωσίν του μετὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἔπειτα νὰ βοηθήσῃ τὰς κατὰ τοῦ Μεσολογγίου ἐργασίας τοῦ Ῥεσῆτ πασσᾶ. Ὁ Σαχτούρης ἐπιφορτισθεὶς νὰ ἐπιτηρῇ τὰς κινήσεις τοῦ Καπετὰν πασσᾶ μετὰ μιᾶς μοῖρας τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου συνήνησεν αὐτὸν μετὰ τῶν νήσων Τενέδου καὶ Λήμνου. Ἡ πρώτη συμπλοκή, ἣν ἠκολούθησαν ἄλλοι πυροβολισμοί, οὐδὲν ἔσχεν ἀποτέλεσμα. Ἀλλὰ τῇ 16/28 Μαΐου μάχη σπουδαιότερα ἐγένετο ἐν τῷ πορθμῷ τοῦ Δόρου.³ Ὁ Κανάρης ἦτο ἐκεῖ μετὰ τῶν πυρπολικῶν του. Τρία πυρπολικά διευθύνθησαν πρὸς τὸ φέρον τὴν σημαίαν τοῦ Χοσρέβ μονόκροτον ἀπὸ τοῦ ἐκ τῶν Δαρδανελλίων ἔκπλου. Τὸ δυστυχὲς τοῦτο πλοῖον ἐπέστρεψεν μὲν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ριφθῇ εἰς τὴν παραλίαν, ἀλλ' ἀνετινάχθη πρὶν κατορθώσῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν χειρισμὸν του. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἐνόμιζον ὅτι ἀπῆλλάγησαν τοῦ Καπετὰν πασσᾶ, ἀλλ' ὁ πονηρὸς Χοσρέβ εἶχεν ἐπιβῆ ἄλλου πλοίου ἅμα τῷ ἐκ Δαρδανελλίων ἔκπλου, ἦτο δηλονότι ἀσφαλῆς ἀπὸ τῆς δραστηρίου κατασκοπίας τῶν ἐχθρῶν του. Ὁ πλοίαρχος τοῦ πυρπολικοῦ Μανώλης Βούτης συνέλαβεν ἓνα δρόμωνα τουρκικὸν καὶ ἐπυρπόλησεν αὐ-

λοκοτρώνην. Τῇ 24 Ἰουνίου ἐφάνη εἰς τὸ Ἄργος καὶ τὸ Ναύπλιον (πρὸς Γερβῖνον, τόμ. Β'. σελ. 89 καὶ ἐξῆς), Μενδελῶνα (τόμ. Α'. σελ. 495 καὶ ἐξῆς), Τρικούπην (τόμ. Γ'. σελ. 204 καὶ ἐξῆς).

¹ Σ. Μ. Τρικούπη ἱστορ. τόμ. Γ'. κεφ. ΝΖ, σελ. 269. Μένδελος. τόμ. Α'. σελ. 303 καὶ ἐξῆς. Γερβῖνος. τόμ. Β'. σελ. 98 καὶ ἐξῆς.

² Σ. Μ. Πρὸς τὸν τούτου Γερβῖνον. τόμ. Β'. σελ. 120 καὶ ἐξῆς. Μενδελῶνα, τόμ. Α'. σελ. 334 καὶ ἐξῆς, Τρικούπην, τόμ. Γ'. σελ. 250.

³ Σ. Μ. Παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Καφηρέα, τὸ κοινῶς Καδοδόρον (Carp-Doro) λεγόμενον, τὸ μετὰ τῷ Ἀνδρῶν καὶ Εὐβοίας κείμενον.

τόν. Ἡ μεγίστη ἀταξία διεδόθη ἀμέσως εἰς τὸν στόλον τῶν Ὀσμανλίδων, οἵτινες ἀπόλεσαν ἔτι 30 φορτηγὰ καὶ δύο πολεμικοὺς πάρωνας ἐξοκείλαντες, ἔπειτα πυρποληθέντας ὑπὸ τῶν ἰδίων πληρωμάτων. Τινὰ τῶν ἐφορκίων κατέφυγον εἰς τὸν Βῶλον καὶ τὸ στενὸν τῆς Εὐβοίας. Ὁ Χοσρέβ ὅμως ἐξῆκολούθησεν τὸν πλοῦν πρὸς τὸν κόλπον τῆς Σούδας, ὅπου ἠγκυροβόλησε παρὰ τὰ αἰγυπτιακά πλοῖα¹.

Ὀλιγώτερον εὐτυχῆς τοῦ Σαχτούρη ὁ Μιαούλης, ὅστις ἔχων εἰς τὰς διαταγὰς του 34 πλοῖα εἰς μάτην ἐπειράθη νὰ διασπᾷ τὸν στόλον τοῦ Ἰβραήμ κατὰ τὸν ἐκ τοῦ Μωρέως εἰς Κρήτην πλοῦν του. Οἱ Αἰγύπτιοι πλοίαρχοι γνωρίζοντες τὴν τακτικὴν τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐδυνήθησαν νὰ ματαιωσῶσι τὰς ἐπιτηδεῖας κινήσεις τοῦ Ἕλληνο ναυάρχου.²

Ὁ μέγας τῶν Μουσουλμάνων στόλος φέρων 4,000 στρατιώτας καὶ ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῆς πνοῆς ἀνέμου, ὅστις εἶχεν ἀπομακρύνει τοὺς ἠνωμένους στόλους τοῦ Μιαούλη καὶ τοῦ Σαχτούρη, ἐξέπλευσεν ἐκ Σούδας.³ Τέλος τῇ 16/28 Ἰουνίου συνήνησεν αὐτοὺς παρὰ τὰ Κύθηρα. Ὁ Καπετὰν-πασσᾶς, «γράφει ὁ ναύαρχος Jurien de La Gravière, ἐκ κεραίας διέτρειχεν (ἐπλαγίαζεν), μετὰ τῶν Κυθέρων καὶ Ἀντικυθέρων ἔχων λεπτὸν ἄνεμον Νότιον. Οἱ Ἕλληνες παρέστησαν ἔχοντες τὸν ἄνεμον οὐριον. Τὰ 63 πλοῖα αὐτῶν ἀποτελοῦντα δύο φάλαγγας, ὅτε ἐπλησίασαν τὸν ἐχθρὸν ἀνεπτύχθησαν ἐπὶ μιᾶς

¹ Σ. Μ. Ἀκριβέστερος περὶ τῆς ἀνωτέρω ναυμαχίας λόγος γίνεταί ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κ. Ὀρλάνδου (τόμ. Β'. σελ. 206—212, πρὸς καὶ Τρικούπη ἱστορ. τόμ. Γ'. σελ. 204. Γερβῖνον, τόμ. Β'. σελ. 78 καὶ Μενδελῶνα, τόμ. Α'. σελ. 395) Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ κ. Chabeaud Arnault δὲν συμφωνεῖ κατὰ τὴν χρονολογίαν πρὸς τοὺς ἡμετέρους καὶ ξένους ἱστορικοὺς· διότι καὶ κατὰ τὸν Τρικούπην (ἐνθ' ἀνωτέρω), τὸν Ὀρλάνδον (ἐνθ' ἀνωτέρω), τὸν Γερβῖνον (ἐνθ' ἀνωτέρω), καὶ τὸν Μενδελῶνα (ἐνθ' ἀνωτέρω), ἡ ναυμαχία ἐγένετο οὐχὶ τῇ 16/18 Μαΐου, ἀλλὰ τῇ 21/1 Ἰουνίου 1825.

² Σ. Μ. Περὶ τοῦ γεγονότος τούτου οὐδεμία γίνεται ἐν ταῖς ἱστορίαις τῶν ἡμετέρων μνεία.

³ Σ. Μ. Κατὰ τὸν Γερβῖνον ἡ ἐξοδος ἐγένετο τῇ 11/29 Ἰουνίου. Συνίστατο δὲ ὁ στόλος ὁ τουρκο-αἰγυπτιακὸς ἐξ 80 πλοίων (τόμ. Β'. σελ. 80). Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐνταῦθα παραλείπει τὸ γεγονὸς τῆς προσβολῆς τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ Μιαούλη, τοῦ Ἀνδρούτσου καὶ τοῦ Ἀποστόλη ἐν Σούδα, ὅπερ πραγματεύεται ὁ κ. Ὀρλάνδος ἐν τόμ. Β'. σελ. 219 καὶ ἐξῆς. (πρὸς Γερβῖνον. τόμ. Β'. σελ. 79). Ἐν τῇ συμπλοκῇ ἐκείνῃ ὁ Ἀντώνιος Βῶκος ἐκόλλησε τὸ πυρπολικόν του εἰς τὴν κορβέταν Τσεϊλάν Μπαχερί φέρουσαν πλῆρωμα 403 ἀνδρῶν.

καὶ μόνης γραμμῆς. Ἡ ἡμιολία τοῦ Τομπάζη,¹ προηγείτο. Ἡ ἐλαφρὰ τῶν Ὀθωμανῶν μοῖρα διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Καπετάν-βέη καὶ ἐνδυναμουμένη ὑπὸ 19 παρώνων ἢ δρομόνων, συνεπλάκη πρώτη ἄλλ' ἀμέσως ὁ Καπετάν-βέης ἐπανάκαμψεν ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν μονοκρότων. Τὰ δέκα ταῦτα μονόκροτα, λέγει ἀξιωματικὸς Αὐστριακός, ὁ ταγματάρχης Rauliera, ἐσχημάτιζον γραμμὴν καλῶς τεταγμένην ἥτις πολὺ ἐστενοχῶρει τὴν ἐνέργειαν τῶν Ἑλλήνων. Ἐν τοσοῦτῳ πέντε πάρωνες καὶ δύο πυρπολικά ἐπέτυχον ἀ μετατρέψωσι τὸ ἐμπόδιον τοῦτο ἔκινήθησαν εἰς συνάντησιν τουρκικῶν πάρωνος, ὅστις ἠμύνετο μετὰ μεγίστης ἀνδρίας καὶ ἔδωκε τοῖς ἄλλοις καιρὸν νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειάν του. Ὁ κανονοβολισμὸς διήρκεσεν ἐκθύμως ἐπὶ δλόκληρον ὥραν μετὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες ἀνέσπεψαν (ἐγύρισαν) ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ καὶ ἠθέλησαν ν' ἀπομακρυνθῶσι τῆς μάχης. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ νηνεμία ἐστενοχῶρησε πολὺ τὰς κινήσεις τοῦ Μιαούλη καὶ τοῦ Σαχτιύρη. Οἱ Ἕλληνες ναύαρχοι ἦσαν μὲν τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ εὐτυχέστεροι, διότι ἔχοντες αὖραν οὐρίαν ἐπυρπόλησαν δύο πάρωνας καὶ ἔβλαψαν αἰγύπτιον μονόκροτον, δὲν ἐδυνήθησαν ὅμως νὰ κωλύσωσι τὸν στόλον νὰ ἀποβιάσῃ ἡσύχως στρατὸν εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Νευαρίνου.

Οἱ Ἕλληνες κατενόησαν τέλος, ὅτι πολὺ ἐπιπολαίως ἔκριναν τοὺς ἐχθρούς των καὶ δὲν ὑπελόγησαν τὸ δραστήριον αὐτῶν. Τὰ πυρπολικά αὐτῶν (καὶ τὸ ζήτημα δὲν ἐπεδέχετο ἀμφιβολίαν) δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ κωλύσωσι στόλον μέγαν ὀδηγούμενον ὑπὸ ἀρχηγῶν μὴ ἐστερημένων στρατιωτικῆς τινοῦ ἀξίως. Ἡ λυπηρὰ αὕτη ἀνακάλυψις δὲν ἐδύνατο νὰ μὴ φέρῃ τὴν ἀπενθάρρυνσιν εἰς πολλὰς καρδίαις.²

Ἐν ᾧ ὁ Χοσεβὲ ἀνήγετο πάλιν διευθυόμενος εἰς Μεσολόγγιον, ὁ Ἰβραήμ ἀπέπεμπε τὸν στόλον του εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅθεν ὁ πατήρ του ἔμελλε νὰ πέμψῃ αὐτῷ νέον στρατόν.

Τρεῖς τῶν μάλιστα ἀτρομήτων ἀρχηγῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ, ὁ Κανάρης, ὁ Τομπάζης καὶ ὁ Κριεζῆς ἐπειράθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, ἥτις ἔμελλεν ἴσως ν' ἀποφασίσῃ περὶ τῆς τύχης τῆς πατρίδος των.³ Ἐχοντες δύο πάρωνας καὶ

¹) Σ. Μ. Τοῦ Ἐμμανουήλ.

²) Σ. Μ. Πρὸς. ὅσα λέγει περὶ τοῦτου καὶ ὁ Γερβίνος (τόμ. Β', σελ. 80).

³) Σ. Μ. Ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἦτο ὁ Ἐμμανουήλ Τομπάζης, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου ἦτο καὶ ὁ Ἀντώνιος Γ. Κριεζῆς (βλεπ. καὶ Ὁρλανδ. Ναυτικ.

3 πυρπολικά ἐφθασαν ἀπέναντι τῆς Ἀλεξανδρείας μετὰ μεσημβρίαν τῆς 29/10 Αὐγούστου Ἐξήκοντα πολεμικά πλοῖα αἰγυπτιακὰ καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα πλοῖα ἐμπορικὰ εὐρωπαϊκῶν, τὰ πλεῖστα μέλλοντα νὰ μεταφέρωσι τοὺς στρατοὺς τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, ἦσαν συνηθροισμένα ἐν τῷ λιμένι. Τῇ 6 μ. μ. τὸ πυρπολικὸν τοῦ Κανάρη παρέστη μόνον εἰς τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν ὑπὸ σημασίαν ῥωσικὴν. Ὁθούμενος ὑπὸ τοῦ πελαγίου ἀνέμου διευθύνετο ἤδη κατὰ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου. Ὁ πλοίαρχος Hargous κυβερνῶν τὸν πολεμικὸν γαλλικὸν πάρωνα *Mélieux* (Abeille) ὁρμούντα ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος, παρετήρησεν ὅτι πολλοὶ ἐπέβαινον ταχέως ἐπὶ ἀκατίου ῥιμουλκουμένου ὑπὸ τοῦ πάρωνος τοῦ Κανάρη. Μὴ ἀμφιβάλλων πλέον ὅτι τὸ πλοῖον ἦτο πυρπολικὸν ἔρριψε κατ' αὐ-

τομ. Β', σελ. 250). Ἐκ τῆς ἐνταῦθα παρατιθεμένης ἐπιστολῆς τῆς διοικήσεως πρὸς τὸν Ἐμμανουήλ Τομπάζην, φαίνεται ὅτι εἰς αὐτὸν ἀνετέθη ἡ κατασκευὴ πυρπολικῶν μέλλοντος νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ στόλου. Ἀν δὲ ὁ Κανάρης πρῶτος συνέλαβε τὸ σχέδιον τοῦτο, ὡς παρατηρεῖ ὁ κ. Ἀναστ. Ὁρλάνδος (ἐνθ' ἀνωτέω) ἢ ἄλλος τις δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν. Ἡ πρὸς τὸν Ἐμμ. Τομπάζην ἐπιστολή, ἀνέκδοτος μέχρι τοῦδε, ἀνεκοινώθη ἡμῖν εὐγενῶς ὑπὸ ἐνός τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ τοῦ κ. Ἀλεξ. Ν. Τομπάζη, ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς.

Περὶ ὁ. Γ'

Ἀριθμ. 8238

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ

Πρὸς τὸν ἀγαθὸν πολίτην κύριον

Ἐμμανουήλ Τομπάζην.

Μὲ εὐχαρίστησίν τῆς εἶδεν ἡ Διοίκησις τὴν εἰκόνα τοῦ νέου πυρπολικῶν, τὸ ὁποῖον ἐναυπηγήθη ἐν Σαλαμῖνι εἰς ὄνομά τῆς ὑπὸ τὴν ἐπιστασιανσοῦ ὁσάκις οἱ παραστάται τοῦ ἔθνους ῥίπτουν τὰ ὄμματα εἰς αὐτήν, ἐν ᾧ θαυμάζουν τὴν τέχνην τῆς γραφῆς καὶ τῆς κατασκευῆς τὴν ἐντέλειαν, ἐπαινοῦν καὶ τὸν πατριωτισμὸν σου καὶ τὴν προθυμίαν σου νὰ ὠφελῆς τὴν πατρίδα. Εὐχεταὶ δὲ ἡ Διοίκησις, τὸ προτέρημα τοῦτο τῆς τέχνης, ὁμοῦ μὲ τὰς πατριωτικὰς ἀρετὰς νὰ γένοῦν κοινὰ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ναυτικόν, τὸ ὁποῖον τελειοποιούμενον, ὄχι μόνον θέλει σώσει τὴν πατρίδα, ἀλλὰ θέλει γενῆ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὁ στόλος τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν α'. Ἰουνίου 1825.

Ὁ ἀντιπρόεδρος

ΓΚΙΚΑΣ ΜΠΟΤΑΣΗΣ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΣΠΗΛΙΩΤΑΚΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς
Α. Μαυροκορδάτος

τοῦ σφαίρας τινὰς, αἵτινες ἀφύπνισαν τὰς κανονοστοιχίας τοῦ λιμένος.

Εἰς τὴν θείαν τῶν φλογῶν, αἵτινες ἐκάλυπτον ἤδη τὸ πυρπολικόν, οἱ πυροβοληταὶ Αἰγύπτιοι ἐξέπεμπον τὸ πῦρ κατὰ τοῦ ἐφορκίου τοῦ Κανάρη, ὅστις ὅμως κατάρθωσε νὰ ἐνωθῆ μετὰ τῶν παρώνων τοῦ Τομπάζη καὶ Κριεζῆ, ἀφοῦ διέφυγε τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Τὸ δὲ πυρπολικὸν γενναίως ῥιμουλκούμενον ὑπὸ πολλῶν ἐφορκίων αἰγυπτιακῶν ἐξώκειλε ἐπὶ τῆς ἀκτῆς καὶ ἀνετινάχθη μακρὰν τῶν πλοίων, ἅτινα ἔμελλεν νὰ καταστραφῶσιν¹.

Ὅτε ἔμαθεν ὁ Ἀλῆς, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦλθον καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρείας περιφρονούντες αὐτόν, ἡ ὀργή του δὲν ἔσχεν ὄρια. Τῇ 31/12 Αὐγούστου ἐπεβιάσθη ἐπὶ μονοκρότου καὶ ἤρξατο ἀναζητῶν μετὰ 7 πλοίων τὸν Κανάρη. Ἀλλ' ἐπανῆλθε μετὰ δικτῶ ἡμέρας χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ τι². Ἐπιχειρήσεις παράδοξος, ἥτις ὅμως δείκνυσι ὅλην τὴν παραφορὰν τοῦ χαρακτῆρος ἐκείνου, ὅστις ὅμως ἦτο πεπραιοκισμένος διὰ σπανίας ἐξυδερκείας ἐν πλείσταις περιστάσεσιν. Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἐξετέθη νὰ συλληφθῆ ὑπὸ τινος μοίρας τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἢ μεγαλοφυῆα του, ὡς καὶ τοῦ υἱοῦ του Ἰβραήμ, ὑπῆρξε πολλὰκις οὐδὲν ἄλλο ἢ εὐτολμία.

Οἱ φιλέλληνες σφοδρῶς ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ πλοίαρχου Hargous, διότι ἐκώλυσε τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Κανάρη ἐπινοηθείσης πονηρίας διὰ νὰ πυρπολήσῃ τὸν στόλον τοῦ πασσα³. Ἴδου μέχρι τίνος παραλογισμῶν τὸ πάθος δύναται νὰ παρασύρῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ἐὰν τὸ δικαίωμα τοῦ Κανάρη, δικαίωμα, ὑπερπιθανῶς ἤθελον διαφιλονικῆσαι αὐτῷ πολλοὶ τῶν νομομαθῶν, ἦτο νὰ ἐπιπέσῃ αἰφνιδίως

¹) Σ. Μ. Ἴδε τὰ περὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης καὶ τῆς ἀποτυχίας τῶν πυρπολικῶν Ὁρλάνδος (Ναυτ. τομ. Β', σελ. 250), Τρικούπη (τομ. Γ', σελ. 242), τὸν Γερβίνος (τομ. Β', σελ. 80). Ἐν τῇ ὄσφ οὐπω ἐκιδόμενη ἐν τεύχει πραγματεία ταύτῃ θὰ παραθέσωμεν τὴν προφορικὴν ἔκθεσιν τοῦ ἰδίου Κανάρη πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν πολεμικῶν πλοίων Ἐμμ. Τομπάζην γεγραμμένην ὑπὸ τοῦ ἄλλοτε δημάρχου Ἀθηναίων Σκούφου. Ἡ ἔκθεσις αὕτη οὕσα ἐν τῇ ἡμερολογίῳ τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας εὐρίσκειται χειρόγραφος ἐν χερσίν τῶν ἐγγόνων τοῦ Τομπάζη.

²) Σ. Μ. Πρὸς. Τρικούπη (τομ. Γ', σελ. 243).

³) Σ. Μ. Κατὰ τὸν Τρικούπη (τομ. Γ', σελ. 286, σημ. β'), ὁ Γάλλος ναύαρχος Δεριγνῆς (De Rigny). ἵνα βεβαιωθῆ περὶ τῆς σκανδαλώδους διαγωγῆς τοῦ πλοίαρχου τοῦτου ἔστειλε τὴν κορβέτταν Victorieuse εἰς Ἰδραν καὶ τὴν γολέτταν Estafette εἰς Ἀγίναν καὶ ἔμαθε παρὰ τοῦ Τομπάζη καὶ τοῦ Κανάρη, ὅτι ἡ Abeille ἔρριψε τῷ ὄντι κατὰ τοῦ Κανάρη τέσσαρας σφαίρας.

καὶ νὰ πυρπολήσῃ πᾶν ὅτι περιέκλειεν ὁ λιμὴν τῆς Ἀλεξανδρείας, συμπεριλαμβανομένων καὶ πολλῶν πλοίων οὐδετέρων Δυνάμεων, τὸ καθήκον τοῦ πλοίαρχου τῆς *Melissos* ἦτο νὰ μεταχειρισθῆ διὰ νὰ σώσῃ τὸν ἴδιον αὐτοῦ πάρωνα καὶ τὰ 12 ἐμπορικὰ γαλλικὰ πλοῖα πλήρη βάμβακος, τὰ ὁποῖα ὄρμουν ἐν τῷ μυχῷ τοῦ λιμένος¹. (Ἐπεταὶ συνέχεια)

A. T A I N E

ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΕΝ ΙΤΑΛΙΑΙ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμῶν.)

«Ἐκαστος γινώσκει πόσον ἀξιεπαινος εἶναι ὁ τηρῶν τὸν λόγον αὐτοῦ ἡγεμὼν καὶ ζῶν μετὰ δικαιοσύνης καὶ οὐχὶ ἐν δόλῳ. Καὶ ὅμως ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις βλέπομεν ἐκ πείρας, ὅτι μεγάλα διεπράξαντο οἱ ἡγεμόνες ἐκεῖνοι, οἵτινες ἥκιστα ἐτήρησαν τὸν λόγον αὐτῶν, κατάρθωσαν διὰ τῆς ἀπανουργίας νὰ μεταβάλωσι τοὺς ἐγκεφάλους τῶν ἀνθρώπων, καὶ τέλος κατέστρεψαν πάντας τοὺς «στηριζομένους εἰς τὴν χρηστότητα αὐτῶν. Ἀρχῶν «συνετὸς δὲν δύναται ἢ δὲν ὀφείλει νὰ τηρῆ τὸν «δοθέντα λόγον, ὁσάκις βλάπτεται ἐξ αὐτοῦ, τὰ δὲ «αἵτια, ὧν ἕνεκα ὑπεσχέθη, ἐξέλιπον. Πλὴν τούτου, «οὐδέποτε οἱ ἡγεμόνες ἀμοιροῦσι νομίμων λόγων, «ἵνα δικαιολογήσωσι τὴν ἀθέτησιν τῶν ὑποσχέσεων. «Ἀλλ' εἶναι ἀναγκαῖον νὰ χρωματίσωσιν αὐτοὺς «καλῶς, καὶ νὰ ὦσιν ἐξώχως πανοῦργοι καὶ ὑποκρι- «ταί. . . Οἱ δὲ ἄνθρωποι εἰσὶ τοσοῦτον ἀπλοῖ καὶ «ὑπέικουσιν εἰς τὴν κρατοῦσαν ἀνάγκην, ὥστε ὁ «ἀπατῶν εὐρίσκει πάντοτε τινὰ νὰ ἀπατήσῃ.»

Εἶναι πρόδηλον ὅτι τοιαῦτα ἦθη καὶ τοιαῦται ἀρχαὶ ἐπιδρῶσι μεγάλως εἰς τοὺς χαρακτῆρας. Καὶ πρῶτον μὲν ἡ ἀπόλυτος ἑλλειψις δικαιοσύνης καὶ ἀστυνομίας, ἡ ἀδελφὴ διάπραξις τῶν κακούργημάτων καὶ φόνων, ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἐκδικεῖσθαι ἀπηνῶς καὶ τοῦ ἐμπνέειν φόβον χάριν τῆς ὑπάρξεως, ἡ ἀπαυστος προσφυγὴ εἰς τὴν βίαν, ἐμβάπτει τὰς ψυχὰς ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ τὴν ἕξιν τῶν ἄκρων καὶ αἰφνι-

¹) Σ. Μ. Ἐὰν τοῦτο ἦτο ἀληθές, πρὸς τί ὁ ναύαρχος De Rigny νὰ ζητήσῃ πληροφορίας παρὰ τοῦ Τομπάζη, τοῦ Κριεζῆ καὶ τοῦ Κανάρη; Δὲν εἶνε πιθανώτερον νὰ πιστεῦσωμεν, ὅτι ὁ πλοίαρχος τῆς *Melissos* ἦτο καὶ αὐτὸς τουρκόφρων, ὡς πολλοὶ Εὐρωπαῖοι ἀρνησθήσοι;

δίωον ἀποφάσεων· ἀνάγκη νὰ γινώσκῃ νὰ φονεῦθῃ ἰδιοχείρως ἢ δι' ἄλλων αὐτοστιγμῆι.

Πρὸς δὲ τούτοις ἐπειδὴ διάγει ἐν συνεχῆι καὶ ἄκρῳ κινδύνῳ ἐμπίπλῃται μεγάλης ἀγωνίας καὶ παθῶν τραγικῶν, δὲν καταναλίσκει εὐαρέστως τὸν χρόνον εἰς τὸ νὰ διασέλλῃ τὰς λεπτότητας τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ, δὲν εἶναι περιέργως καὶ ἡσύχως κριτικός. Αἱ κατέχουσαι αὐτὸν συγκινήσεις εἰσὶ μεγάλαί καὶ ἀπλαῖ. Διότι δὲν διακινδυνεύει μέρος τῆς ὑπολήψεως ἢ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἀλλ' ὀλόκληρος ὁ ἑαυτοῦ καὶ τῶν οἰκείων βίος. Ἐκ τοῦ ἀνωτάτου σημείου δύναται νὰ περιπέσῃ εἰς τὸ κατώτατον, καὶ ὡς ὁ Remiro, ὁ Poggio, ὁ Gravina, ὁ Olivenetto, νὰ ἐγεροθῇ ὑπὸ τὴν μάχαιραν ἢ τὸν βρόχον δημίῳ. Ὁ βίος εἶναι θεελλώδης καὶ ἡ θέλησις τεταμένη. Αἱ ψυχὰί εἰσὶν ἰσχυρότεραι καὶ ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ.

Ἐπεθύμουν νὰ συλλέξω πάντα ταῦτα τὰ στοιχεῖα καὶ καταδείξω ὑμῖν οὐχὶ πλέον ἀφηρημένην εὐνοιαν, ἀλλὰ πρόσωπον δρῶν. Ἐχομεν τὰ ἀπομνημονεύματα προσώπου, διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρὸς ἀφελῶς γεγραμμένα καὶ τούτου ἕνεκεν, διδακτικώτατα ἄ-τινα κἀλλιον βιβλίουθέλουσι θέσει ὑπὸ τὰς ὄψεις ὑμῶν τοῦ τρόπου τοῦ αἰσθάνεσθαι, σκέπτεσθαι καὶ ζῆν τῶν συγχρόνων. Ὁ Benvenuto Cellini δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ζωτὸν ἀπεικόνισμα τῶν βιαίων παθῶν, τοῦ παρὰ βίου βίου, τῶν αὐτομάτων καὶ ἰσχυρῶν νόων, τῶν πλουσιωνικῶν κινδυνωδῶν δυνάμεων, αἵτινες ἤνεγκον τὴν ἄναγέννησιν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ αἵτινες, ὑποσκάπτουσαι τὴν κοινωνίαν, παρήγαγον τὰς τέχνας.

Ὅπερ καταπλήττει ἡμᾶς τὸ πρῶτον εἶναι ἡ δύναμις τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐλατηρίου, ὁ γενναῖος χαρακτήρ, ἡ ἰσχυρὰ πρωτοβουλία, ἡ ἐξίς τῶν ἐξαπίνης βουλευμάτων καὶ τῶν ἄκρων ἀποφάσεων, ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ δράν καὶ πάσχειν, διὰ βραχέων δέ, ἡ ἀκαταδάμαστος δύναμις τῆς ἀλωβήτου φύσεως. Τοιοῦτον ἦν τὸ υπερέφρανον ζῶον, πάντοτε ἀγωνιζόμενον καὶ πάντοτε ἀντέχον, ὅπερ τὰ τραχέα τοῦ μεσαίωνα ἤθη ἔθρεψαν, ἡ δὲ μακρὰ εἰρήνη καὶ ἀστυνομία ἐξεμάλαξαν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν. Ἦγε τὸ δέκατον ἔκτον, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Giovanni τὸ δέκατον τέταρτον τῆς ἡλικίας ἔτος. Ὑβρισθεὶς ποτε ὁ Giovanni ὑπὸ τινος ἄλλου νέου, προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς μονομαχίαν. Μετέβησαν ἔξω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως καὶ ἐμονομάχησαν διὰ τοῦ ξίφους. Ὁ Giovanni ἀφώπλισε τὸν ἀντίπαλον, ἐτραυματίσεν αὐτόν, καὶ ἐμάχητο ἔτι, ὅτε οἱ

συγγενεῖς τοῦ τραυματίου ἀφίκοντο καὶ ἐπέπεσαν κατ' αὐτοῦ διὰ ξίφῶν καὶ λίθων, ὥστε ὁ δυστυχὴς νεανίας ἐτρόθη καὶ ἔπεσεν. Ὁ Cellini παρκαγεόμενος, ἀνείλετο τὸ ξίφος καὶ ὤρμησε κατὰ τῶν προσβολέων, ἀποφεύγων τοὺς λίθους, ὡς ἐδύνατο, καὶ μὴ ἐγκατελείπων τὸν ἀδελφὸν σπιθαμὴν ἔμελλε νὰ φονευθῇ ὅτε στρατιῶται διερχόμενοι, ἐθαύμασαν τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, καὶ μετασχόντες τῆς συμπλοκῆς, ἔσωσαν αὐτόν. Τότε ἔλαβε τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ μετῆνεγκεν αὐτόν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον. — Θέλετε εὔρει πλείεστα τοιαῦτα ἀνδραγαθήματα αὐτοῦ. Ἐκ θαύματος ἀπέφυγε πολλάκις τὸν θάνατον, φέρων πάντοτε τὸ ξίφος ἢ τὸ πυροβόλον ἢ τὸ ἐγγχειρίδιον, ἐν ταῖς ἀγυιαῖς, ἐν ταῖς δημοσίαις ὁδοῖς, κατὰ τῶν προσωπῶν ἐχθρῶν, τῶν δισπαρμένων στρατιωτῶν, τῶν ληστῶν, τῶν πικροῦν ἀντιπάλων ἀμύνεται καὶ συνηθέστερον προσβάλλει. Ἡ καταπληκτικώτατη τῶν πράξεων αὐτοῦ, εἶναι ἡ ἀπόδρασις ἐκ τοῦ πύργου La nti-Ange, ἐν ᾧ ἐγκαθίστηται μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀνθρωποκτονίας. Κατέβη ἐκ τοῦ μεγάλου τούτου ὕψους διὰ σχοινίων, εἰς ἃ μετέβαλε τὰ καταπετασματὰ τῆς κλίνης, ἐνέτυχε φρουρῶν, ὅστις πτοηθεὶς ἐκ τῆς ἀπελπιστικῆς καὶ φοβερᾶς αὐτοῦ ὄψεως, ὑπεκρίνατο ὅτι δὲν εἶδεν αὐτόν, ὑπερέβη διὰ δοκοῦ τὸ δεύτερον τεῖχος, ἐξῆψεν ἐξ αὐτοῦ τὸ τελευταῖον σχοινίον καὶ ὠλίσθησε πρὸς τὰ κάτω. Ἀλλὰ τὸ σχοινίον ἦν λίαν βραχύ: ἔπεσε καὶ ἔθραυσε τὴν κνήμην κάτω τοῦ γόνατος· τότε ἐπέδησε τὴν κνήμην, καὶ ἐσύρθη αἰμόφυρτος μέχρι τῆς πύλης τῆς πόλεως· κεκλεισμένης δ' οὔσης, εἰσεχώρησε κάτωθεν ἀφ' οὗ ἔσκαψε τὴν γῆν διὰ τοῦ ἐγγχειριδίου· οἱ κύνες ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ, ἐφόνευσεν ἕνα, καὶ εὐρῶν ἀχθοφόρον μεταφέρειται παρὰ τινι φίλῳ προσθευτῇ. Ἐνόμιζεν ὅτι ἐσώθη, καὶ εἶχε τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ πάπα, ἀλλ' αἴφνης συνελήφθη ἐκ νέου, καὶ ἐνεβλήθη εἰς δυσώδη εἰρκτήν, εἰς ἣν τὸ φῶς εἰσήρχετο δύο ὥρας τὴν ἡμέραν. Ὁ δήμιος ἤλθε καὶ συγκινηθεὶς, ἐφείσθη αὐτοῦ τὴν ἡμέραν ταύτην. Ἐκτοτε ἠρκέσθησαν νὰ φυλάττωσιν αὐτὸν αἰχμαλώτων· τὸ ὕδωρ κατέρρεεν, ἡ ἀχυρίνη στρωμνὴ ἐσῆπετο, αἱ πληγαὶ αὐτοῦ δὲν ἐκλείοντο. Διήλθεν οὕτω πολλοὺς μῆνας· ἡ εὐεξία αὐτοῦ ἀντέσχε. Σῶμα καὶ ψυχὴ τοιαύτης κατασκευῆς φαίνονται ὅτι εἰσὶν ἐκ πορφυρίτου καὶ γρανίτου, ἐν ᾧ τὸ ἡμέτερον σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ εἰσὶν ἐκ κιμωλίας καὶ γύψου.

A. A.

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

Ἡ ΕΚ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΣΦΕΛΕΙΑ

Δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἤδη παραδεγεμένον ὑπὸ τῆς προεκτικωτάτης καὶ νομινοστατίας ἐρεύνης τοῦ θέματος τούτου, ὅτι ἡ μεγίστη εὐεξία ὁποίας δῆποτε χώρας ἀπικτεῖ ἵνα τὸ ἐν πέμπτον ἢ τὸ ἐν τέταρτον αὐτῆς καλύπτεται ὑπὸ δένδρων, κατὰ μέγα μέρος πεπυκνωμένων. Ἴσως φέροι τις τὴν Ἀγγλίαν ὡς παραδειγμα χώρας μὴ οὕτως πολὺ δασώδους, καὶ ὅμως καλῶς δυναμένης νὰ συγκριθῇ πρὸς ἄλλας κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ὑπάρξεως καὶ τὴν ἰκανότητα αὐτῆς τοῦ ἐξασφαλίζειν τὴν εὐημερίαν πασῶν τῶν τάξεων τῶν ἑαυτῆς κατοίκων. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία ἔχει ἄλλα πλεονεκτήματα. Ἐχει κλίμα ὑγρὸν καὶ ὀμβρῶδες, ὅπερ παρέχει αὐτῇ ἡ περικυκλούσα θάλασσα καὶ τὸ οὐμικρὸν γεωγραφικὸν πλάτος αὐτῆς, ἐν ᾧ ἡ γενικὴ μορφή τῆς ἐπιφανείας, ἡ γεωλογικὴ σύστασις τῆς προφυλάττουσιν αὐτὴν ἐκ τῶν ἀλεπαλλήλων πλημμυρῶν καὶ αὐχμῶν, αἵτινες ἐν πολλῶν· ἄλλαις χώραις πηγάζουσιν ἐκ τῆς ἐλλείψεως δασῶν.

Ἐάν τὰ δάση χορηγοῦσιν ἀφθονωτέραν βροχὴν τῇ πέριξ αὐτῶν χώρᾳ ἢ ὅσην δέχονται τὴν αὐτὴν ἔκτασιν ἔχουσαι γυμναὶ δασῶν ἐπιφανείαι, εἶναι ζήτημα μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων, εἰ καὶ ἡ ὑπερσχύουσα γνώμη εἶναι ὅτι ἐν δασώδεσι χώραις συχνότερον πίπτουσιν οἱ ὕετοί. Τοῦτο δὲ συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην τοῦ λαοῦ, ἀνεπιτήμονος μὲν ἀλλὰ πρακτικοῦ παρατηρητοῦ.

Εἰδικὴ ἐπιτροπὴ τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Βιέννης, ἐκθεσιν ποιουμένη ἐπὶ τινος «ὑπομνήματος τοῦ κυρίου Ὁφραθ Βεξ πρὸς τῆς ἐλαττώσεως τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν καὶ ῥυάκων» ἐκφράζεται ὡς ἐξῆς περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος. «Τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν δασῶν ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ καταπίπτοντος ὕδατος, ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀπησχόλησε τὴν προσοχὴν τῶν φυσιοδιῶν. Ἡ τοιαύτη ἐπίδρασις ἐβεβαιώθη μέρος μὲν διὰ θεωρητικῆς ἐρεύνης, μέρος δὲ ἐκ τῆς παντελοῦς μεταβολῆς ἣν παρουσιάζουσιν αἱ κλιματικαὶ σχέσεις τῶν χωρῶν, ἐν αἷς τὰ δάση ἐξηφανίσθησαν. . . . Πιθανὸν μὲν ὅτι τοιαύτη ἐπίδρασις ὑφίσταται· ἀλλ' ἀφ' ἐνὸς μὲν τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς ἐνδεχόμενοι νὰ μεγαλοποιῶνται, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου στεροῦμεθα ἀμέσου ἀποδείξεως· καθότι αἱ καταμετρήσεις τῶν βροχῶν διεξήχθησαν ἐπὶ ὀλίγιστον χρόνον, ἐν σταθμοῖς ἐντὸς τε καὶ ἐκτὸς τῶν δασῶν ἐπὶ τῶν ἀνοικτῶν πεδιάδων. . . .

«Ὅθεν ἡ ἐπιτροπὴ συνεπέρανεν ὅτι ἐπίδρασις τῶν

δασῶν ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ καταπίπτοντος ὕδατος, ἰδίως δὲ τοῦ ἐτησίου ποσοῦ, εἶναι πιθανή, καίτοι ἄμεσος παρατήρησις δὲν παρέχει ἱκανὴν ἀποδείξιν, ὥστε νὰ προσδιορισθῇ τὸ μέγεθος ἢ τὸ ἀληθὲς τῆς ὑπάρξεως τῆς τοιαύτης ἐπιδράσεως.»

Ὁ Δόκτωρ Ρογῆρος ἐκ τῆς ἐν τῷ Ἰνδικῷ Ὁκεανῷ νήσου Μαυρικίου, παρέχει τὴν ἐξῆς μαρτυρίαν· «Καὶ μέχρι τοῦ 1864, ἡ νῆσος αὕτη ἐσυχνάζετο ὑπὸ ἀνθρώπων πασχόντων ὡς «ὁ μαργαρίτης τοῦ Ἰνδικοῦ Ὁκεανοῦ»,—διότι τότε ἦτο συμπύκνωμα δένδρουφυτείας. Ἀλλ' ὅτε τὰ δάση ἀπικρότησαν ἵνα σχηματίσωσιν ἀγροὺς διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς σακχάρους, ἡ πτώσις τῆς βροχῆς ἠλαττώθη, οἱ ποταμοὶ ἐμικρύνθησαν εἰς βορβορώδη ῥυάκια, τὸ ὕδωρ κατέστη στάσιμον ἐντὸς ῥαγάδων καὶ φυσικῶν κοιλωμάτων, ἡ δὲ ὀμβρὰ θερμοκρασία τῆς νήσου ἐντελῶς μεταβλήθη καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μέρει τοῦ Ὁκεανοῦ ὑπέφερον ἐξ ἀνομβρίας καὶ σπανίως ἐδοκίμαζον πλέον τὰς μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ραγδαίας βροχάς. . . . Οἱ λόφοι ἀκολούθως ἐφυτεύθησαν πάλιν μὲ δένδρα, οἱ δὲ ποταμοὶ καὶ οἱ ῥυάκες ἀνέλκον τὰς προτέρας διαστάσεις των.»

Ἡ νῆσος τῆς Ἀναλήψεως πρότερον ἦτο σχεδὸν ξηρὸς βράχος· τὸ ἐν αὐτῇ ποσοῦν τοῦ ὕδατος ἦτο ὀλίγιστον, ὅπερ ἐπερίζοντο ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ὀλίγων πηγῶν, καὶ πολλάκις ἐπρομηθεύοντο ἐκ τοῦ εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀγγλίας, διὰ τὰς χρεῖας τῆς ἐν τῇ νήσῳ φρουρᾶς. Πρὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἐπεχέρησαν δραστηρίως τὴν φύευσιν δένδρων καὶ θάμνων, ἡ δὲ ποσότης τοῦ ὕδατος ἠῤῥανε καθ' ὅσον προώδευεν ἡ ἐπιχείρησις, ἡ δὲ κατέστη ἀφθονοῦσα, ἡ δὲ φρουρὰ καὶ τὰ πλοῖα τὰ ἐπισκεπτόμενα τὴν νῆσον ἐφοδιάζονται μὲ ὅσον χρειάζονται ὕδωρ καὶ λαχανικὰ διαφόρων εἰδῶν.

Παρατηρήσεις γενόμεναι ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ κυρίου Φωτράτ, καὶ πεμφθεῖσαι τῇ γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν, ἐν εἰδὲ ἐκθέσεως, διαλαμβάνουσιν ὅτι ἐν πυκνῷ δάσει πεντακισίων πλήθρων βροχόμετρον προσηλωμένον ἐφ' ὑψηλῆς αἰγείρου ἐδέχετο πολὺ πλείότερον ὕδωρ, ἢ βροχόμετρον ἐν τῷ αὐτῷ ὕψει τριακίσια μέτρα μακρῶν τῶν δρῶν τῶν δασῶν. Πειράματα ἐξαιλουθήσαντα ἐπὶ δύο ἐτη ἐπεβεβαίωσαν τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα, ἐργαλεῖον δὲ τεθὲν ὑπερῶν δάσους ἐκ πιτύων τοῦ εἶδους pinus sylvestris, εἰς ὕψος δώδεκα μέτρων, ἐδέχθη δέκα τοῖς ἑκατὸν πλείοτερον ὕδωρ ἢ ἄλλο τεθὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὕψους ἐν τοῖς ἀνοικτοῖς ἀγροῖς.

Ἀλλ' ὅπως ποτ' ἂν ἔχη τὸ περὶ ἐπίδρασεως τῶν

δασῶν ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῆς καταπιπτούσης βροχῆς, οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι προξενούσι δικνομήν βροχῆς τακτικώτερον ἢ ἐν ταῖς ἀνοικταῖς πεδιάσι. Πρὸς δὲ τούτοις τὰ δάση εἶναι μεγάλα ἀπὸ τῆς ὑγρασίας. Διὰ τῶν ἀπειραρίθμων φύλλων τῶν συλλαμβάνουσι τὴν ὑγρασίαν τῶν διαβαινόντων νεφῶν ἢ τῶν ὑγρῶν ἀνέμων, καὶ μεταδίδουσιν αὐτὴν εἰς τὸ ἔδαφος, ἢ κρατοῦσιν αὐτὴν ἐν τοῖς κόλποις τῶν ἐτοιμῶν ἴνα μετακλῶθῃ πάλιν εἰς ξηροτέραν ἀτμόσφαιραν καὶ εἰς τὰ περὶξ ἀντικείμενα. Εἶναι καλῶς ἐγνωσμένον ὅτι τὰ φύλλα τῶν δένδρων, πίπτουσι ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος καὶ σηπόμενα, ἀποτελοῦσι σπογγώδεις ἔδαφος, ὅπου ἀπορροῦνται τὰς βροχὰς αἴτινες πίπτουσιν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ διατηρεῖ αὐτάς, ἐν ᾧ ἄλλως, ὅπου ὑπάρχει κλιτύς τὸ ὕδωρ ἐκφεύγει σχεδὸν αὐθωρεῖ. Ἀλλὰ καὶ αἱ ρίζαι τῶν δένδρων, εἰσχωροῦσαι βαθέως εἰς τὴν γῆν, εἰσάγουσιν ἰκανὴν μερίδα τῆς ἐκ τῶν νεφῶν πιπτούσης ὑγρασίας μακρὰν ὑπὸ τὸ σπογγώδες ἔδαφος. Σκιαζομένη δὲ ὑπὸ τῶν φύλλων καὶ κλάδων τῶν δένδρων ἢ οὕτως ἀποτεταμιευμένη ὑγρασία δὲν ἐξατμίζεται ταχέως, ὅπως ἐκ τῆς ἀνοικτῆς καὶ ἀσκεπούς γῆς, ἀλλὰ μεταδίδεται κατὰ μικρὸν εἰς τὸν περιβάλλοντα αὐτὴν ἀέρα, καὶ διασκορπίζει τὰς εὐεργεσίας αὐτῆς ἀφειδῶς εἰς τὰς παρακειμένας γαίας.

Οὐ μόνον δ' ἐκπέμποντα οὕτω τὴν ὑγρασίαν τῶν ἐπὶ τῶν καλλιεργημένων ἀγρῶν βοηθοῦσι τὰ ὀριμάζοντα λήια, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ὠφελοῦσι τὴν γεωργίαν τὰ δάση. Διὰ τῆς πυκνότητος αὐτῶν χρησιμεύουσιν οἱ φραγμοὶ κατὰ τοῦ ἀνέμου, ὅστις πολλάκις βλάπτει τὰ σπαρτά. Πᾶς ὁ ἐπισκεφθεὶς τὰ δάση ὁπωσοῦν συχνά, γινώσκει ὅτι καὶ ὀλίγον μόνον ἐὰν εἰσχωρήσῃ εἰς αὐτὰ προφυλάττεται κάλλιστα ἐναντίον καὶ τοῦ σφοδροτάτου ἀνέμου. Ὅμοιος δὲ καὶ οἱ ὑλοτόμοι οἵτινες περὶ τὸν χειμῶνα συνήθως δειροτομοῦσιν, οὐδόλως ἐνοχλοῦνται ὑπὸ τῶν ἀνέμων, διότι μικρὸν εἰσχωροῦσιν οὗτοι εἰς τὸ δάσος, εἰ καὶ ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν τὰ δένδρα εἰσὶ γυμνά φύλλων. Ὅπως δὲ προφυλάττουσι τοὺς ἐντὸς αὐτῶν τὰ δάση, οὕτω καὶ τοὺς παρακειμένους ἀγρούς, οἵτινες ἄλλως προσβαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ψυχρῶν καὶ ἀποξηραντικῶν ἀνέμων, ὡς εἴρηται ἤδη καταστρέφονται. Ἡ γειτνίασις λοιπὸν δάσους ἰσοδυναμεῖ οὕτω διὰ τῆς ἐπιδράσεώς του πρὸς ἀλλαγὴν γεωγραφικοῦ πλάτους ἢτοι κλίματος κατὰ πολλοὺς βαθμούς. Ὑπάρχουσιν ἐπαρχίαι ἐν Γαλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ἐν αἷς πάλαι μὲν ἢ ἐλαία καὶ τὸ χρυσόμηλον (πορτοκάλιον), ἤκμαζον, ἀφ' οὗ δὲ μεγάλας ἐκτάσεις δασῶν ἀπέκειραν ἐν ταῖς

χώραις ταύταις, τὸ κλίμα μετεβλήθη, καὶ οἱ καρποὶ οὗτοι ἤμιστα εὐδοκίμοισι. Δὲν εἶναι δὲ ὑπερβολὴ νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἐὰν ἐν τέταρτον τῆς νῦν καλλιεργουμένης γῆς μετεβάλλετο εἰς δάση προφυλάττοντα τὴν λοιπὴν κατὰ τῶν ψυχρῶν ἀνέμων, ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι τὰ λοιπὰ τρία τέταρτα ἤθελον ἔχει μείζονα γεωργικὴν ἀξίαν ἢ ὅσην εἶχε τὸ ὅλον πρότερον. Ἐνεκα τῶν ποικίλων καὶ ἀφθόνων προϊόντων ἅτινα ἤθελον παράγει· τούτοις δὲ ἤθελε προστεθῆ καὶ ἡ τῶν δασῶν ἀξία, δυναμένων νὰ χρησιμεύσωσιν ἐν δέοντι ὡς καύσιμος ὕλη ἢ ὡς ξυλεία πρὸς οἰκοδομήν.

Τὰ δάση ἔχουσι προφανῆ δύναμιν τοῦ νὰ κωλύωσι τὰς πλημμύρας καὶ τὰς ἀνομβρίας. Ὅταν αἱ βροχαὶ πίπτουσιν ἐπὶ τῆς ἀνοικτῆς καὶ ἄνευ δασῶν χώρας, ἐκτὸς ἐὰν αὕτη ἦναι ὀμαλωτάτη, τὰ ὕδατα ἐκφεύγουσιν ἀπορρέοντα εἰς τοὺς ἐγγυὺς ῥυακὰς καὶ χύνονται μετ' αὐτῶν εἰς τοὺς μείζονας ποταμούς, αὐξάνοντες ταχέως τὸν ὄγκον τῶν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε δὲν δύνανται νὰ περιορίζωνται ἐντὸς τῶν ὄχθων αὐτῶν, ἀλλ' ἐκχειλίζουσι καὶ χύνονται ἐπὶ τῶν περὶξ ἀγρῶν, φέροντες πολλάκις καταστροφὴν εἰς τὰ ὀριμάζοντα λήια, καὶ καλύπτοντες τὰς εὐφόρους γαίας διὰ σωρῶν χαλικίων καὶ παντὸς εἶδους σκυθάλων, παραβλάπτοντες βιομηχανικὰ ἔργα καὶ πολλάκις καταστρέφοντες κτήνη καὶ ἀνθρώπους. Τὰς πλημμύρας ταύτας διαδέχονται περίοδοι ἀνομβρίας. Τὰ νάματα τῶν ποταμῶν καὶ ῥυακῶν ἐλαττοῦνται πολλάκις ἀφίνοντα τὰς κοίτας αὐτοῦ ξηράς. Τούτου δ' ἔνεκεν, τὰ σπαρτά καὶ αἱ ἀγέλαι πάσχουσιν, οἱ τροχοὶ τῶν μύλων ἀκίνητοῦσιν ἢ στρέφονται βραδέως καὶ ἀσθενῶς, ἢ τῶν ἐμπορευμάτων μεταφορὰ ἐμποδίζεται, καὶ τὰ διάφορα βιοποριστικὰ ἔργα πάσχουσιν. Τὰ δάση ὅμως προλαμβάνουσι τὴν τοιαύτην ἀξιοθρήνητον κατάστασιν. Τὸ σπογγώδες ἔδαφος τὸ σχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν πεπτωκότων φύλλων καὶ συσσωρευόμενον ἐπὶ πολλὰ ἔτη, διατηρεῖ τὴν ἐπ' αὐτὸ πίπτουσαν βροχὴν ὡς μεγάλη τις δεξαμενὴ, καὶ ἀναγκάζει αὐτὴν ν' ἀπορρέῃ κατὰ μικρὸν ἀντὶ δι' αἰφνιδίων κατακλυσμῶν.

Οὕτω καὶ ἐν τοῖς ψυχροτέροις κλίμασιν, ὅπου κατὰ τοὺς χειμερινούς μῆνας ἢ τῆς ἀτμοσφαιρας ὑγρασία καταπίπτει ἐν εἶδει χιόνος, καὶ ἐπισωρεύεται ἐνίοτε βαθυτάτη, ἢ συντηρητικὴ τοῦ δάσους ἐπίδρασις εἶναι πρόδηλος. Ἡ τῶν δασῶν θερμοκρασία τυγχάνει θερμοτέρα ἐν ὄρᾳ χειμῶνος, ὅπως ἐν ὄρᾳ θέρους δροσερωτέρα ἢ τῆς ἀνοικτῆς καὶ ἀπροφυλάκτου χώρας. Προφυλαττομένη ἀπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ οὐκ ὀλίγον ἀπὸ τοῦ ψύχους, ἀποτελούσης καὶ αὐτῆς

τῆς χιόνος εἶδος σκέπης καὶ στεγάσματος, ἢ γῆσπαιώς παχύνει ἐντὸς τοῦ δάτους, ἢ δὲ ἀπὸ τῆς γῆς θερμότης βαθμηδὸν διαλύει τὴν χιόνα καὶ οὕτω πληροῖ τὰς πηγὰς καὶ τοὺς ῥυακὰς τοσοῦτον ὥστε νὰ διατηρῇ αὐτὰ ἐν ὀμαλῇ καὶ τακτικῇ ἐκροῇ. Καθ' ὅσον δὲ ὁ θερμότερος ἥλιος καὶ ἄνεμος τοῦ προσεγγίζοντος ἕκρος ἄρχονται νὰ θερμαίνωσι τὴν ἐπιφανειαυτῆς γῆς, ἢ τῶν δασῶν σκέπη κωλύει αὐτοὺς τοῦ νὰ ἦναι τόσο ἐπαισθητοὶ ἐν τοῖς δάσεσιν ὅσον ἐν ταῖς ἀνοικταῖς πεδιάσι. Τὸ δ' ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι ὅτι ἡ χιὼν διαλύετα βαθμηδὸν, τὸ δ' ἐκ τούτου προσερχόμενον ὕδωρ βυθίζόμενον πρῶτον καὶ κατὰ μέγιστον μέρος εἰς τὸ σπογγώδες καὶ φυλλοσκεπὲς ἔδαφος, ἀπορρέει καὶ φεύγει βραδέως ὅπως αἱ θερμὴν βροχαί, εἰς τὰς κατωτέρω αὐτῶν κοιλάδας καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἀλλ' ὅταν τὰ δάση ἀφαιρεθῶσιν ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Αἱ χιόνες μῆκετι προφυλαττόμεναι κατὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου καὶ τῶν θερμῶν ἀνέμων ὑπὸ τῶν παρεμβαινόντων φυλλωμάτων ἢ καὶ αὐτῶν τῶν γυμνῶν κορυφῶν τῶν δένδρων, ταχέως διαλύονται, πολλάκις πρὶν ἢ κάτωθεν γῆ ἢ τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ τὰ ὕδατα αὐτῶν θὰ ρεύσωσιν ἀπαλλαγθῶσιν ἀπὸ τῶν δεσμῶν τοῦ πάγου. Φυσικὸν δὲ τούτου ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι μυριάδες ῥυακίων σχηματίζονται σχεδὸν αὐθωρεῖ, καταρρέουσιν εἰς τὰ ἐγγυὺς αὐτῶν ποτάμια, ὧν τὰ τάχιστα αὐξάνοντα ὕδατα σπεύδουσιν εἰς μείζονας ποταμούς, καὶ ἐκ τούτου προέρχονται οἱ ἐκρηκτοὶ κατακλυσμοί, οἵτινες πολλάκις ἀποβαίνουσι τόσο ὀλέθριοι εἰς τὰ κτήματα ὅσον καὶ εἰς τὴν ζωὴν.

(Ἐπεταί συνέχεια).

ΙΟΥΛΙΟΥ ΣΙΜΩΝΟΣ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν.)

Ο ΦΟΡΟΣ

«Πρέπει Ἰωάννη νὰ σοὶ ὀμιλήσω ὀλίγον καὶ περὶ τοῦ φόρου. Γινώσκεις ἤδη τὸ σχολικὸν καθῆκον, τὸ στρατιωτικὸν καθῆκον. . .

— Καὶ τὸ ταμιακὸν ἢ φορολογικὸν καθῆκον· ναί, ἀνάδοχέ μου. Εἶνε ἀνάγκη νὰ καταστῇ τις ἰκανὸς ὥστε νὰ ἐννοῇ καλῶς τὸν νόμον, διὰ νὰ τὸν μεταχειρίζεται καλῶς, νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν χώραν καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὰς καθόλου δαπάνας ἀναλόγως τῶν πόρων του. Ἀλλὰ μοὶ φαίνεται

ὅτι δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ ἐνασχοληθῶ πολὺ περὶ τοῦ φόρου. Ὅταν εἶμαι παρὰ τῷ πατρὶ μου, αὐτὸς πληρώνει ἀντ' ἐμοῦ. Ὅταν δὲ θὰ ἀποκτήσω οἰκίαν, καθὼς ὁ Πατρίκιος, καὶ θὰ γείνω ἀρχηγὸς οἰκογενείας, ὁ εἰσπράκτωρ θὰ μοὶ στείλῃ εἰδοποιήσιν, καὶ δὲν θὰ ἔχω τί πλέον παρὰ νὰ πληρώσω.

— Πῶς, Ἰωάννη, ὀμιλεῖς τοιοῦτο-τρόπως; Γινώσκεις νὰ διακρίνης τὸν φόρον τὸν ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ κράτους, ἀπὸ τοῦ ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τοῦ δήμου; Εἶσαι εἰς κατάστασιν νὰ ἐξελέγξῃς, ἂν ὁ εἰσπράκτωρ διαπράττῃ σφάλμα τι πρὸς βλάβην σου; Δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ μάθῃς, τυχοῦσης περιπτώσεως, εἰς τίνα ὀφείλεις νὰ ἀπευθυνθῇς διὰ νὰ ἐξελέγξῃς καὶ ἐπανορθώσῃς τὸ σφάλμα του; Ὁ φορολογούμενος ὀφείλει νὰ ἐξοφλήσῃ τὸν ἀναλογούντα αὐτῷ φόρον, ἀφ' ἧς ἡμέρας τῷ ἐνεχειρίσθη ἢ εἰδοποιήσῃς; Δὲν πρέπει νὰ γνωρίζῃς ἂν οἱ φόροι εἶνε καλῶς ἢ κακῶς διανεμημένοι, καὶ ἐὰν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ διανομῇ ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ ἡ δικαιοσύνη; Ὅμιλεῖς περὶ τοῦ εἰσπράκτορος, ὡς νὰ ἦτο ὁ μόνος ἐπὶ τοῦ φόρου ὑπάλληλος, ἀλλὰ δὲν γινώσκεις ὅτι ὑπάρχει καὶ εἰσπράκτωρ τῶν ἐμμέσων φόρων, ὁ ταμίας, ὁ τελώνης, ὁ ἐπὶ τοῦ εἰσπραγμικοῦ τέλους; Οὐδὲν εἶνε πολυπλοκώτερον τοῦ φόρου καὶ οὐδὲν ἀναγκαϊότερον νὰ γινώσκῃ τις, ἐπειδὴ καθ' ἑκάστην εὐρίσκεται τις εἰς φιλονεικίας περὶ αὐτοῦ.

Ἐκτὸς τούτου, φίλε μου, σὺ πιθανόν ποτε νὰ γίνῃς βουλευτής, καὶ θὰ ψηφίσῃς περὶ φόρου, ἢ θὰ συζητήσῃς περὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, ἢ θὰ γίνῃς σύμβουλος δημοτικὸς καὶ θὰ διοικήσῃς τὴν περιουσίαν τῆς κοινότητος. Ὅταν λοιπὸν σοὶ ὀμιλήσω περὶ φόρων, σοὶ ὀμιλῶ, φίλε μου, περὶ ἰδίας σου ὑποθέσεως.

— Δὲν λέγω ὅχι. Ὁ πάππος μου προσεπάθησε νὰ φιλοσοφήσῃ περὶ πάντων τούτων μετ' ἐμοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐνόησα πολλὰ πράγματα, ἀνάδοχέ μου. Εἶπεν ὅτι θὰ μοὶ ὀμιλήσῃ πάλιν περὶ τούτου, ὅταν μεγαλώσω. Ἄν ποτε γείνω δημοτικὸς σύμβουλος, ἀνάδοχέ μου, πιστεύετε ὅτι δὲν θὰ εἶχον πλέον καιρὸν νὰ σπουδάσω τότε τὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ δήμου;

— Ἀλλ' οὐχί, τῇ ἀληθείᾳ Ἰωάννη. Δὲν πρέπει τις νὰ περιμένη διὰ νὰ λάβῃ ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῇ γνώσιν τινα, καὶ τότε νὰ ἐνασχοληθῇ περὶ αὐτῆν. Γνωρίζω ὅτι ὑπάρχουσιν δημοτικοὶ σύμβουλοι, οἱ ὅποιοι δὲν γινώσκουσιν οὔτε τὴν πρώτην λέξιν τοῦ δημοτικοῦ νόμου, καὶ οἵτινες δὲν ἐννοοῦσιν οὐδὲν περὶ τούτων· ἀλλὰ δισχυρίζομαι ὅτι οὗτοι εἶνε οἱ ἀγροῖ-

κοι τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες λαμβάνουσι ὑπόρρημά τι χωρὶς νὰ ἴναι ἱκανοὶ νὰ τὸ ἐκπληρώσωσιν, καὶ ὅτι οἱ ἐκλογεῖς οἱ ἐκλέξαντες αὐτοὺς εἶνε ἀνόητοι. Αἱ ὑποθέσεις τῶν θὰ ἐκτελεῶνται κικῶς καὶ τὰ κοινὰ θὰ διοικῶνται ἀξίως τῆς ἐκλογῆς τῶν. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῶν βουλευτῶν. Ὑπάρχουσι πολλοὶ μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες ψηφίζουσι, χωρὶς νὰ γνωρίζωσι περὶ τίνος πρόκειται. Καὶ ἐν ἀπολύτῳ μοναρχίᾳ, ἔνθα ὑπεύθυνος εἶνε ὁ βασιλεὺς, τοῦτο εἶνε ὑποφερτόν, ἀλλ' ἐν συνταγματικῇ βασιλείᾳ, ἔνθα πάντες εἶνε ἴσοι καὶ ἐξ ἴσου λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων καὶ εἰς τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν, εἰς οὐδένα εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ μὴ ἐνδιαφέρεται περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων.

— Ἐννοῶ, ἀνάδοχέ μου. Θὰ σπουδάσω τὰ τῶν φόρων ἐν γένει. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀνάδοχέ μου, ὁ διδάσκαλος μέλλει νὰ μὲ διδάξῃ τὴν Γεωμετρίαν, καὶ ὡς λέγουσιν, οὐδὲν ἄλλο μάθημα εἶνε τερπνότερον ταύτης.

— Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διαθέσεως, ἢν τις περὶ τούτου ἔχει. Ἀλλὰ γώρα ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ τῶν φόρων. Καταλαμβάνεις τοῦλάχιστον, ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ συνεισφέρῃ ἕκαστος κατὰ τὰ μέσα του πρὸς τὰς κοινὰς δαπάνας;

— Μάλιστα, ἀνάδοχε.

— Τὸ κράτος κατασκευάζει ὁδοὺς, ὀρύσσει διώρυγας, ἐπιφορτίζεται μὲ ἀστυνομικὰ καθήκοντα, πληρώνει τοὺς ὑπαλλήλους καὶ συντηρεῖ τὸν στρατόν. Δι' ὅλα λοιπὸν ταῦτα χρειάζονται χρήματα. Ὅταν λοιπὸν δίδωμεν τοιαῦτα, οὐδὲν ἄλλο κάμνομεν ἢ νὰ πληρώνωμεν ὑπηρεσίας ἀποδοθείσας. — Βεβαίως. — Εἶναι δίκαιον ἐπίσης νὰ πληρῶνῃ ἕκαστος ἀναλόγως ἐκείνου, τὸ ὅποιον κατέχει.

(Ἔπεται συνέχεια.)

Ο ΕΡΩΣ

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν.)

Ἡ φυματώσις, εἴτε εἶναι φανερὰ ἢ κεκρυμμένη ἢ ἐν καταστάσει προδιαθέσεως καθαρᾶς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, διακωλύεται ἐν τῇ γενεᾷ καὶ καθίσταται πρὸς τούτους κολητικὴ εἰς τὸν ἕτερον τῶν συζύγων.

Ἡ χροία σύφιλις, ἥτις ἐδηλητήριασε τὰς πηγὰς τῆς ζωῆς.

Αἱ διάφοροι καχεξίαι, αἵτινες ἐπιφέρουσι τὴν ἀνικανότητα, τὴν στεῖνωσιν, ἢ παράγουσι τέκνα καχεκτικά, τὰ ὁποῖα ἀμέτῳ ἀποθνήσκουσιν.

Μίξιν λέξιν περὶ τῶν μεταξὺ συγγενῶν γάμου. Πρέπει ν' ἀποφεύγῃ τὰς συζεύξεις ταύτας, αἵτινες εἶναι αἰτία δυστυχημάτων καὶ θλίψεων εἰς τοὺς γονεῖς, διότι παράγουσι σχεδὸν πάντοτε τὴν διαφθορὰν τῆς φυλῆς.

Οἱ ἄνθρωποι ὑποτάσσονται εἰς τοὺς γενικούς νόμους, οἵτινες διευθύνουσι πάντα τὰ ἐν τῇ ζωῇ ὄντα. Ὁ νόμος λοιπὸν τῆς διατηρήσεως τοῦ εἴδους θέλει τὸν συνδυασμὸν τῶν φύλων καὶ τὴν ἀνανέωσιν τῶν ζωϊκῶν χυμῶν.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ νομοθέται εἶχον ἐμποδίσει τοὺς μεταξὺ συγγενῶν ἐξ αἵματος γάμους. Εἶχον ἤδη παρατηρήσει τὰ βλάστηα ἀποτελέσματα αὐτῶν πρὸς τὴν διάρκειαν τῶν οἰκογενειῶν καὶ τὴν υἰεῖαν τῶν τέκνων.¹

Ὁ δόκτωρ Rillieu² ἀπέδειξε τὰ ἀξιοδάκρυτα ἀποτελέσματα τῶν μεταξὺ συγγενῶν γάμων εἰς τὴν υἰεῖαν καὶ εἰς αὐτὴν μάλιστα τῶν τέκνων τὴν ζωὴν.

Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα εἶναι:

- 1) Ἡ μὴ σύλληψις.
- 2) Ἡ βραδύτης τῆς συλλήψεως.
- 3) Ἡ ἀτελής σύλληψις (ἀποβολή.)
- 4) Ἀτελῆ προϊόντα (τερπτάδη).
- 5) Προϊόντα, ὧν ὁ φυσικὸς καὶ ἠθικὸς ὀργανισμὸς εἶναι ἀτελής.
- 6) Προϊόντα εἰδικώτερον ὑποκείμενα εἰς τὰς ἀσθενείας τοῦ νευρικοῦ συστήματος, εἰς τὴν ἐπιληψίαν, τὴν βλακειαν, ἢ ἠλιθιότητα, καὶ τὸ πάθος τῶν κοφάλλων, εἰς τὰς παραλυσίαν, καὶ τὰς διαφοροὺς ἐγκεφαλικὰς ἀσθενείας.

7) Προϊόντα, αἵτινα ἀποθνήσκουσι ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ καὶ ἀναλόγως περισσότερα παρὰ τὰ τέκνα τὰ γεννώμενα κατ' ἄλλον τρόπον.

8) Προϊόντα λυμφοκτικὰ καὶ ἔχοντα προδιάθεσιν εἰς ἀσθενείας, αἵτινες ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς χοιραδικῆς ἢ λυμφοκτικῆς διαθέσεως.

Τοῦ νόμου τούτου ὑπάρχουσι μὲν πολλὰ ἐξαιρέσεις, ἀλλ' εἶναι σπάνιον νὰ ἀποφύγῃ πάντα τὰ

¹) "Idem Boudin dangers des unions consanguines et névraires des croijements (Ann. d'Hygiène Paris 1862, 2e serie, tom. XVIII, p. 5.)

²) Rilliet influence de la consanguinité sur les produits du mariage (Bulletin de l'Académie de médecine Paris 1856 tom. XXI σ. 476.)

τέκνα τὴν κακὴν ἐπιρροήν. Τὰ προσβιλλόμενα τέκνα ἐν μιᾷ οἰκογενείᾳ δὲν προσβάλλονται πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ μὲν εἶναι ἐπιληπτικόν, τὸ δὲ χοιραδικόν.

Ἐὰν ἕκ τινων συζεύξεων μεταξὺ συγγενῶν ἐξ αἵματος προέρχονται τέκνα ὠρῖα καὶ βρωμαλακία, τοῦτο προέρχεται, διότι οἱ σύζυγοι παρουσιάζουσιν ἐν τῷ φυσικῷ καὶ ἠθικῷ ὀργανισμῷ αὐτῶν χαρᾶς κατῆρα; ἀνομοιότητα καὶ ἀντιθέσεως ἀξιοσημειώτου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὑπάρχει ἱκανὸς συνδυασμὸς καὶ μίγμα εἰς τὰς δύο πραγματικὰς φύσεις.

Ἐὰν ἤθελον νὰ ὑψωθῶ εἰς θεωρίας γενικωτέρας θὰ ἀπεδείκνυον, ὅτι ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πρόωρος ἐξέλιξις τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν οἰκογενειῶν παντὸς τόπου καὶ ἡ ἐκπτώσις τῶν βασιλικῶν οἰκογενειῶν συνεβίβασεν ἕνεκα τῶν πολυαριθμῶν πρὸς ἀλλήλους ἐνώσεων καὶ ἐπομίνους ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως συνδυασμοῦ τοῦ αἵματος.

Z.

Μέσα πρὸς πρόληψιν τοῦ ἐκτρεπομένου ἔρωτος. — Περὶ τῆς καλῆς διευθύνσεως τοῦ ἔρωτος παρὰ τοῖς νέοις πρέπει νὰ ἐπαναγάγωμεν τοὺς ἀρραβῶνας. — Καθῆκοντα καὶ ὑπηρεσίας ἀμοιβαίαι τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναίκος

Ἐπάρχει μέσον νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν ἀνάπτυξιν ἔρωτος ἐκτρεπομένου.

Πρέπει πρὸ παντὸς νὰ ζητήσωμεν ν' ἀντισταθῶμεν εἰς τὴν γέννησιν ἔρωτος πρὸ τῆς ἡλικίας, ἢ εἰς περιστάσεις, αἵτινες δὲν εἶναι κατάλληλοι.

Ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ, καίτοι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τῶν νέων πάσας τὰς αἰτίας, αἵτινες προδιαθέτουσι καὶ προτρέπουσιν εἰς τὸ πάθος, εἶναι ὅμως εὐκολον νὰ δώσωμεν ἀνατροπὴν ἥττον ἐκτεθηλυμμένην καὶ ἥττον ματαιάν νὰ δώσωμεν ὀλιγωτέραν σημασίαν εἰς τὸν χορὸν καὶ εἰς τὴν αἰσθηματικὴν μουσικὴν νὰ παραχωρήσωμεν ἐλευθερίαν συνεωτέραν εἰς τοὺς νέους. Εἶναι εὐκολον ν' ἀπομακρύνωμεν ἐκ τοῦ βωμοῦ τῆς οἰκογενείας τοὺς ὀνηροὺς, τοὺς κόλακας καὶ τοὺς ἀνωτέρας τάξεως ἀνθρώπους νὰ μετριάσωμεν τὰς ὀρέξεις ματαιότητος καὶ φιλαρσεκειᾶς, αἵτινες ἔλκουσι τὰ βλέμματα εἶναι εὐκολον ν' ἀποφύγωμεν ἐνώπιον τῆς νεολαίας τὰς γελοίας καὶ ἐλαφρὰς ἐκείνας συνδιαλέξεις, τὰς διακεκομμένας, αἵτινες δίδουσιν τροφήν εἰς τὴν φαντασίαν καὶ διεγείρουσι τὴν περιέργειαν ἢ θυσιάζουσι τὴν αἰδῶ.

Ἡ τῶν ἐφήβων ἡλικία ἐφθασεν. Ποῖαν διαγωγὴν

πρέπει νὰ τηρήσωμεν; ἐν τῇ κρίσει ταύτῃ ἡλικία ἀφυπνίζεται ἀριστὸς τις ἐπιθυμία τοῦ ἀγαπᾶν. Τότε εἶναι ἀνάγκη φροντίδων, μερίμνης καὶ τρυφερότητος ἐκ μέρους τῶν γονέων, ὅπως διευθύνωσι τὸ ἄστατον τοῦτο αἶσθημα πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν! Πρὶν ἰρήσητε νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὸν ἀληθῆ σκοπὸν, τὸν συζυγικὸν ἔρωτα, προσπαθήσατε, ὡ φρόνιμοι γονεῖς, νὰ τὸν ἀναχαιτίσητε, νὰ τὸν διασκεδάσητε καὶ νὰ διευθύνητε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, πρὸς τὴν οἰκογένειαν, πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν λευκοσύνην. Δύνασθε νὰ κάμψετε τοῦτο. Αἱ παρθεναὶ αὐτῶν καὶ οἱ αἰετοὶ εἶνε ἀπληστοὶ ἔρωτος. Καὶ λοιπὸν! Ἐστὲ ὅλως ἀγάπη πρὸς τὰ τέκνα καὶ περιβάλλετε αὐτὰ διὰ τῆς φιλίας τῶν ἰδικῶν σας. Ἀνταποκρίνονται μετὰ χαρᾶς εἰς τὰς ἐνδείξεις ταύτας τῆς συμπαιδείας. Ἐπειτα παρέχετε εἰς αὐτὰ ἐνασχολήσεις εἰς ἔργα γενναῖα, εἰς ἔργα εὐσεβείας καὶ ἀγάπης, τὰ ὁποῖα θὰ δίδωσιν εἰς αὐτὰ γλυκείας συγκινήσεις καὶ θὰ ἱκανοποιήσῃ στιγμιαίως τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀγαπᾶν.

Συγχρόνως φροντίσατε νὰ διατηρήτε τὴν ἐνεργητικότητά τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος δι' ἐργασιῶν ποικίλων, εὐαρεστων καὶ συνεχῶν. Διαφωτίζετε αὐτὰ κατὰ μικρὴν περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ κόσμου, περὶ τῶν θελητῶν καὶ τῶν κινδύνων αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν παθῶν καὶ τῶν σκοπέλων αὐτοῦ. Ομιλεῖτε εἰς τὸ λογικὸν σπουδαίως χωρὶς ὑπερβολῆς διδάσκοντες αὐτὰ μαθήματα σοφῆ καὶ δίδοντες συμβουλὰς φρονίμους, ἵνα τὰ προπαρασκευασθε εἰς τὸ δράμα, ὅπερ μέλλουσι νὰ παίξωσι. Τέλος ἄφετε αὐτὰ νὰ δοκιμάζωσι τὰς δυνάμεις αὐτῶν παρέρχοντες ἐλευθερίαν διαρκῆ, ἐλευθερίαν ἐπιτρέπουσαν νὰ βλέπωσι καὶ νὰ διδάσκωνται ἀφ' ἑαυτῶν, ἐπιτρέψατε τὴν περισκεμένην συνανατροπὴν τῆς κοινωνίας διὰ νὰ μάθωσι τὴν τέχνην τοῦ βίου. Ἀλλὰ μακρόθεν ἢ ἐκ τοῦ πληθίου ἐπαγρυπνεῖτε ἀκαταπαύστως.

Πρέπει πρὸ παντὸς νὰ θεμελιωθῇ καὶ νὰ βασιλεύῃ πάντοτε μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ μεταξὺ τῆς μητρὸς καὶ τῆς θυγατρὸς τρυφερὰ ἐμπιστοσύνη. Τότε, ὅταν ὁ ἔρως εἰσδύσῃ εἰς τὴν νεαρὰν ψυχὴν, θὰ ἀναγνωρισθῇ καὶ δὲν ὀφείλει ν' ἀναπτυχθῇ ἢ αἶσθημα ἔντιμον καὶ ἀξίον.

Ὁ ἔρως πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ προηγηθῇ τοῦ γάμου. Πρέπει πρὶν ἢ ἐνώσωσι τὴν τύχην τοῦ βίου αὐτῶν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ νὰ συνδεθῶσι τῷ πνεύματι καὶ τῇ καρδίᾳ, τουτέστι νὰ ἀρραβωνισθῶσιν.

Οἱ ἀρραβῶνες ἀγιάζουσι τὴν ἀγνὴν καὶ καθαρὰν ἀγάπην καὶ δίδουσιν ὄψιν εἰς τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην ἀποκάλυψιν τῆς καρδίας

Ἡ ἀρχαία τῶν ἀρραβίωνων συνθήκη εἶναι ὁ φρουρὸς τῆς ἀγνότητος τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ εὐτυχοῦς συνδυασμοῦ τῶν συζύγων.

Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἦτο γνωστὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς Ἑβραίους, τοὺς Ῥωμαίους, καὶ εἰς τὸν μέσον αἰῶνα ἐν Γερμανίᾳ διεφύλαξεν ἔτι τὸν ποιητικὸν καὶ ἠθικὸν αὐτοῦ χαρακτήρα. Οἱ νέοι μένουσιν ἐνίοτε πολλὰ ἔτη μεμνηστευμένοι πρὸς τοῦ γάμου. Βλέπουσιν, ὅτι ὁ μνηστὴρ ἔχει τὴν καρδίαν πλήρη ἀγνοῦ ἔρωτος, ἀπομακρύνεται ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἵνα τελειώτῃ τὴν ἀνατροφὴν του, νὰ σπουδάσῃ ἐπιστήμην, τέχνην ἢ νὰ τελειώσῃ τὴν μαθητείαν του παρὰ χειροτέχνῃ, καὶ νὰ μορφωθῇ εἰς τὸν βίον ἀνθρώπου ἐπ' ἀνέρχεται πρὸς τὴν μνηστὴν μετὰ ψυχῆς, ἥτις ἔμεινε καθαρὰ, μετὰ λογικοῦ μεγαλυθέντος καὶ ἰσχυροποιηθέντος. Τότε ἀμφότεροι εἶναι ὄριμοι πρὸς τὰ αὐστηρὰ τοῦ γάμου καθήκοντα.

Ὁ ἀγνὸς ἔρωσι, γινόμενος ἱερὸς ὑπὸ τῶν ἀρραβίωνων δύναται νὰ καλλιεργῆται ἐν ταῖς ἐργασίαις. Ἀνακουφίζει τοὺς κόπους, ἀπομακρύνει τὰς ἀηδίας, φωταγωγεῖ διὰ θελητικῶν σκηνογραφικῶν ὄψεων τὸν ὄρζοντα τοῦ βίου. Ἐξεγείρει παρὰ μὲν τῷ νεκρῷ τὸ ἀρρενωπὸν θάρρος καὶ τὴν ὑψηλὴν διάνοιαν, ἵνα δημιουργήσῃ θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ τὴν εὐγενὴ φιλοδοξίαν νὰ τελειοποιηθῇ ἵνα καταστῇ ἀξία σύντροφος καὶ ἀγαθὴ σύμβουλος.

(Ἐπεταί συνέχεια)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

«Καὶ εἰ μὴδὲν ἄλλο παράδειγμα τῆς δευδερκείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὑπῆρχεν, ἀρκετὴ μαρτυρία ἦθελεν εἶναι ὅτι αὐτὸς ἔκτισε τὴν Ἀλεξάνδρειαν» (Niebur). (α)

Τὸ δαιμόνιον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου πνεῦμα κατεδείχθη οὐ μόνον ἐν τοῖς μεγάλοις πολεμικοῖς αὐτοῦ κατορθώμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν θέσεων, ἐν αἷς ἔκτιζε τὰς πόλεις, αἵτινες ἔφερον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἐχων τὸ βλέμμα τοῦ μάντιως, ὅπερ διέκρινε καὶ τὸν Ναπολέοντα, διέβλεπεν εὐθὺς τὴν εὐφυΐαν καὶ τὸν προορισμὸν ἐκάστου τόπου. Εἶχε καθὼς λέγει ὁ Niebur τὸ βλέμμα ὅπερ συνίστησι τὸν πρακτικὸν ἄνδρα.¹ Τοιοῦτον ἔχων προορα-

α) Πρὸς. Λόγον Κ. Ἀσωπίου περὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐν σ. 224.

¹) Αὐτόθ.

τικὸν ἔκτισε τὰς ἐβδομήκοντα ἢ ὀλιγωτέρας πόλεις,¹ ἃς ἔκτισεν ἐπὶ τοιούτων θέσεων, ὥστε νὰ εἶνε εἴτε προπύργιον κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων εἴτε κέντρον ἐμπορίας καὶ ἡ ἐστία διαδόσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐντεῦθεν καὶ πολλαὶ τῶν πόλεων, αἵτινες ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐκτίσθησαν, καὶ τὴν σήμερον ἔτι μετὰ τσοσούτων αἰῶνων παρῆλυσιν σωζόμεναι ὑπὸ ἄλλα ὀνόματα εἶνε μεγάλαι καὶ ἐμπορικαί.² Ἀλλὰ καὶ πάσαι αἱ ἄλλαι πόλεις εἰ ἐξηφανίζοντο, καὶ εἰ μὴδὲν ἄλλο παράδειγμα δευδερκείας ὑπῆρχεν, ἀρκετὴ μαρτυρία εἶνε, λέγει ὁ Niebur, ὅτι αὐτὸς ἔκτισε τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅτι εὗρε τὸ σημεῖον, ὅπερ ἐπὶ δεκαπέντε αἰῶνας ἦτο προωρισμένον νὰ συνδέσῃ τὴν Αἴγυπτον μετὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας.³

Ὅτε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Μέμφεως καὶ τὴν προσκύνησιν τοῦ Διὸς Ἀμμωνος κατέβηκεν πρὸς τὸ Δέλτα καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ Κανωβικὸν στόμα αὐτοῦ, ἐξεπλάγη ἰδὼν τὸν περὶ τὴν Μαρεώτιδα τόπον. Ἀμέσως συνέλαβεν ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτοῦ διανοίᾳ τὸ σχέδιον οἰκοδομῆς πόλεως μελλούσης νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀποθήκη ἐμπορευμάτων καὶ ὡς σύνδεσμος τῆς Αἴγυπτου μετὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Καίτοι ἡ θέσις, ἣν ἐξελέξατο ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ἦτο μακρὰν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τῶν ὁδῶν τῶν κερβανίων, αἵτινες συνέδεον τὴν Ἀφρικὴν μετὰ τῆς Συρίας, περιεῖχεν ὅμοις πάσας τὰς ἀναγκαίας συνθήκας εἰς δημιουργίαν πόλεως κοσμοπολίτιδος καὶ τοιαύτης, οἷαν ὠνειροπόλει αὐτὴν ἡ μεγάλη τοῦ Ἀλεξάνδρου διάνοια.

Ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐτχέδισε πόλιν μεγάλην, Ἑλληνικὴν καὶ Αἴγυπτίαν πόλιν μέλλουσαν νὰ χρησιμεύσῃ ἔνθεν μὲν ὡς ἀποθήκη τῶν προϊόντων τῆς κοιλάδος τοῦ Νεῖλου καὶ τῶν ἐρχομένων ἐκ μεσημβρινῶν χωρῶν διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα νὰ μεταφέρονται εἰς τὴν Δύσιν καὶ τὴν Ἀνατολὴν διὰ τῆς ἑλληνικῆς ναυτιλίας, ἔνθεν δὲ ὡς κέντρον καὶ ἐστία ἐνεργείας πνευματικῆς, ἐξ ἧς ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ ὁ ἀκμάζων τῶν Ἑλλήνων ὄργανός νὰ διαχυθῇ ἐφ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον.⁴

(Ἀκολουθεῖ.)

¹) Αὐτόθ. σελ. 40. πρὸς. καὶ σ. 219.

²) Κανδαχάρ, Καβούλ, Κουγὲνδ καὶ ἄλλαι πόλεις ἐν τῇ Μέσῃ Ἀσίᾳ ἐκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. πρὸς. Κ. Ἀσωπ. ἐνθ' ἀνωτέρ. σ. 220.

³) Κ. Ἀσωπ. ἐν λόγ. περὶ τοῦ Μ. Ἀλεξ. σ. 244.

⁴) Georges Ebers, Egypt.